

308A

જીતી કહે છે-તું આનંદમાં આવ

જેમ માતા બાળકને વહાલથી શિખામણ આપે તેમ આચાર્યદિવ શિષ્યને મીઠાસથી સમજાવે છે કે ભાઈ ! જડની કિયામાં તારો ધર્મ ગોતવો મુકી દે. આ ચૈતન્યમાં તારો ધર્મ છે; ચૈતન્યરૂપ તારો આત્મા કોઈ દિવસ જડ થયો નથી. જડ અને ચૈતન્ય બંને દ્રવ્યના ભાગલા પાડીને હું તને કહું છું કે આ ચૈતન્ય દ્રવ્ય જ તારું છે, પુદ્ગલ દ્રવ્ય તારું નથી, એ તો જડનું છે. માટે હવે જડથી ભિન્ન તારા ચૈતન્યધર્મને જાણીને તું અત્યંત પ્રસન્ન થા, સર્વ પ્રકારે પ્રસન્ન થા, તારું ચિત્ત ઉજવણ કરીને સાવધાન થા, ને 'આ સ્વદ્વદ્રવ્ય જ મારું છે, ચૈતન્ય જ હું છું' એમ તું અનુભવમાં લે. અણા, પુદ્ગલથી તદ્દન ભિન્ન આવું તારું ચૈતન્યતત્ત્વ અમે તને દેખાડ્યું-હવે તું આનંદમાં આવ, પ્રસન્ન થા. ભેદજ્ઞાનના ઉગ્ર અભ્યાસ વડે સ્વાનુભવ કર.

ફ

ફ

ફ

તંત્રી: પુરુષોત્તમદાસ શિવલાલ કામદાર
વીર સં. ૨૪૮૫ પ્ર. અષાડ (લવાજમ : ચાર રૂપિયા) વર્ષ ૨૨ : અધિક અંક

શ્રી ડિ.જેન સ્વાર્થ્યાય મંદિર ફ્રસ્ટ, સોતગઢ (સોરાષ્ટ્ર)

જ્ઞાન વિના શિવ ના લહૈ

અહો, એવું અનુપમ આત્મસ્વરૂપ અંતર્દ્વારા ધર્મમાં જ શોભે છે કે જેના સ્મરણ અને જાપ-ધ્યાનથી ભવ ભવનાં દુઃખ મટી જાય છે.

કેવળજ્ઞાન અને કેવળજ્ઞાનમાં સ્થિરતાપણે જે પદ શોભે છે, અને જેની ઉપમા આપી શકાય એવી કોઈ વસ્તુ પણલોકમાં નથી, આવું અનુપમ પદ હે જીવ ! તારા ધર્મમાં વિરાજે છે.

ભલે પરિષ્ઠહનો ભાર સહન કરે અને મહાપ્રત પણ પાળે, પરંતુ આત્મજ્ઞાન વગર જીવ મોક્ષ પામતો નથી, ને ઘણાં કર્મ ઉપાજે છે.

મોક્ષને માટે આવા આત્મસ્વરૂપના જ્ઞાન સિવાય બીજો કોઈ ઇલાજ પણકાળ પણલોકમાં નથી, તેથી કવિ પોતાને સંબોધન કરીને કહે છે કે હે દ્વાનત ! પોતાના સ્વાર્થ માટે, એટલે કે આત્મફિત માટે તું આવા આત્મસ્વરૂપને જાણ.....કે જે તારા ધર્મમાં જ વિરાજે છે.

(ઉપરના અર્થવાળું અધ્યાત્મપદ પં. શ્રી ધ્યાનતરાયજીએ બનાવેલું છે, તે પદ અહીં આપવામાં આવ્યું છે-)

આત્મ રૂપ અનુપમ હૈ ધર્મ માંહિ વિરાજે ।

જાકે સુમરન જાપ સો, ભવ ભવ દુખ ભાજૈ હો ॥ આત્મમ ॥ ૧ ॥

કેવલ દરશન જ્ઞાન મેં, થિરતા પદ છાજૈ હો ।

ઉપમાકો તિંડું લોક મેં કોઉ વસ્તુ ન રાજૈ હો ॥ આત્મમ ॥ ૨ ॥

સહૈ પરીષહ ભાર જો, જુ મહાપ્રત સાજૈ હો ।

જ્ઞાન બિના શિવ ના લહૈ, બહુ કર્મ ઉપાજે હો ॥ આત્મમ ॥ ૩ ॥

તિંડું લોક તિંડું કાલ મેં નહિ ઔર ઇલાજે હો ।

ધ્યાનત તાકો જાનિયે, નિજ સ્વારથ કાજૈ હો ॥ આત્મમ ॥ ૪ ॥

આસો સુધીનું
લવાજમ
બે રૂપિયા

વર્ષ: ૨૬ અંક ૮

વીર સં. ૨૪૮૫
પ્રથમ અખાડ

“હું જન્મને જાણું નહીં સુખથી ભરેલો શિવ છું.”

જેઠ સુદ ૧૨ ના રોજ જ્યારે ગુરુદેવ સીમંધરનાથના દર્શન કરવા આવ્યા, ને એકચિતે દર્શન કરતા હતા ત્યારે મધુર શબ્દો કોને પડ્યા કે- ‘હું જન્મને જાણું નહીં.....સાંભળતાં ચમકીને તેમાં ધ્યાન આપ્યું, ત્યાં વિરોષપણે જાણે ચૈતન્યનું મધુરગીતગૂજન થતું હોય તેમ સંભળાયું કે ‘સુખથી ભરેલો શિવ છું.’

સીમંધરપ્રભુની પૂજા ચાલી રહી હતી. તેમાં આ આત્મરસ ભીની કરી ભાવભીનાચિતે બોલાતી હતી-

“વિમુક્ત છું, નિવૃત છું, હું સિદ્ધ છું ને બ્રહ્મ છું ;

હું જન્મને જાણું નહીં, સુખથી ભરેલો શિવ છું.”

એ સાંભળ્યા પછી એક કલાક સુધી ગુરુદેવને અંદરમાં એની જ ધૂન ચાલી; ને પ્રવચનની શરૂઆતમાં જ શુદ્ધાત્માના વર્ણન સાથે ખૂબ ભાવથી ગાયું કે-

“હું જન્મને જાણું નહીં, સુખથી ભરેલો શિવ છું.”

સભા સ્તબ્ધપણે સાંભળી રહી. ગુરુદેવે કહ્યું: ‘હું જન્મને જાણું નહીં’ હું જ્ઞાનાનંદસ્વરૂપ આત્મા, મારામાં પરભાવ નથી, મને જન્મ-મરણ નથી; અવિનાશી સ્વરૂપ હું આત્મા સુખથી ભરેલો શિવ છું એટલે કલ્યાણરૂપ છું. આવા આત્માને લક્ષમાં લેવો તે ભગવાનની ખરી પૂજા-સ્તુતિ છે.

ફરી ફરીને ગુરુદેવ કહે છે કે ‘અહા ! હું તો આનંદથી ભરેલો ચૈતન્યપિંડ છું; આનંદના ધામમાં જન્મ મરણ કેવા ? હું જન્મને જાણતો નથી, જન્મરહિત એવો મારો સુખથી ભરેલો આત્મા તેને હું જાણું છું. આવા આત્માની ભાવના કરવા જેવી છે.

પ્રવચનસાર ગા. ૧૮૧-૧૮૨-૧૮૩-૧૮૪ માં પરથી વિલક્ત
શુદ્ધઆત્મા બતાવીને, મોહના કથ માટે તેની ભાવના-તેની
ઉપલબ્ધ તેનો અનુભવ-તેનું ધ્યાન કરવાનું કહું છે. તેનો સાર
અહીં આપ્યો છે.

જૈય એવા સમસ્ત તત્ત્વોમાં સ્વ શું અને પર શું? એની ભેદજ્ઞાન દ્વારા જેણે
યથાર્થ વહેંચણી કરી છે તે જીવને તેનું ફળ શું આવે છે? તે અહીં બતાવે છે.

પ્રથમ તો, નિશ્ચયનયવડે સમસ્ત પર દ્રવ્યોથી ભિન્ન એવા પોતાના શુદ્ધ દ્રવ્યને
જ્ઞાનદર્શનમય જાણવું જોઈએ. જે જીવ એવા શુદ્ધ દ્રવ્યને નથી જાણતો, અને અશુદ્ધ
ભેળસેળવાળા દ્રવ્યનું કથન કરનારા એવા વ્યવહારનયથી વિમોહીન થઈને શરીર-ધન
વગેરેનું પોતાનું માનીને મમત્વ કરે છે તે જીવ મિથ્યાદિઓ છે અને શ્રામજ્યના માર્ગને
તેણે દૂરથી જ છોડી દીધો છે, મોક્ષના માર્ગથી વિરુદ્ધ એવા ઉન્માર્ગમાં તે વર્તે છે.
શુદ્ધનયવડે સ્વ-પરનું યથાર્થ ભેદજ્ઞાન કરીને શુદ્ધ આત્માને અનુભવવો તે જ
મુનિપણાનો માર્ગ છે.

શુદ્ધનયવડે સ્વ-પરની અત્યંત ભિન્નતા જાણીને, ‘શુદ્ધ જ્ઞાન જ એક હું છું’ એમ
જેણે અનુભવ્યું છે, અને શરીરાદ્ય પરદ્રવ્યો સાથેના સ્વ-સ્વામીપણાના સંબંધને સર્વથા
ખંખેરી નાખ્યો છે, તેને જ પોતાના આત્મસ્વભાવમાં એકાગ્રતારૂપ ધ્યાન વડે
શુદ્ધાત્મપણું હોય છે; ને તે જ મોક્ષમાર્ગ છે. માટે આવો શુદ્ધાત્મા જ અનુભવમાં લેવા
યોગ્ય છે; અને એના અનુભવના ફળમાં પરમ મોક્ષસુખ પ્રાપ્ત થાય છે.

શરીરાદિને વ્યવહારથી એટલે કે અશુદ્ધનયથી આત્માના કલ્યા ત્યાં તે વ્યવહારમાં જ મોહિત થયેલો અજ્ઞાની શરીર તે મારું ને હું તેનો સ્વામી, હું તેનો કર્તા—એમ માની બેઠો. અને તેની જ ઉપલબ્ધિમાં રોકાઈ ગયો. કેમકે જેને પોતાનું માને તેની જ ઉપલબ્ધિમાં રોકાય. જ્ઞાની તો જાણે છે કે મારે માટે સદા રહેનાર એવો મારો શુદ્ધઆત્મા જ ધ્રુવ છે, ને તેથી તે જ અનુભવમાં લેવા યોગ્ય છે. શુદ્ધ ઉપયોગરૂપે પરિણમેલો એવો મારો ધ્રુવઆત્મા જ મારે અનુભવવા યોગ્ય છે, એના સિવાયનું બીજું બધું મારામાં અસત્ છે. સંયોગરૂપે તે ભલે હો, પણ હું તેને મારાપણે જરા પણ અનુભવતો નથી.

ધર્મી જાણે છે કે હું જ્ઞાનાત્મક છું, દર્શનસ્વરૂપ છું, અતીનિદ્રય મહાન પદાર્થ છું, ધ્રુવ છું, અચળ છું અને શુદ્ધ છું.—આવા મારા આત્માને જ હું અનુભવું છું.

શુદ્ધ આત્મા સત્ત અને અહેતુક છે, તેના સ્વભાવની સત્તામાં કોઈ હેતુ નથી, સ્વત; સિદ્ધ અનાદિઅનંત સત્ત છે. આવો શુદ્ધઆત્મા જ આત્માને ધ્રુવ છે, બીજું કાંઈ આ આત્માને માટે ધ્રુવ નથી. સંયોગો તો બધા અધ્રુવ છે, ને પરતઃસિદ્ધ છે. કેમકે કર્મોદય વગેરે બાધ્ય કારણો વડે સંયોગ આવે છે, તે કાંઈ આત્મા સાથે કાયમ રહેનારા નથી એટલે ધ્રુવ નથી. શુદ્ધ આત્મા જ ધ્રુવ છે, ને તેથી તે જ ઉપલબ્ધ કરવા યોગ્ય છે, તે જ શ્રદ્ધા-જ્ઞાન-રમણતા કરવા યોગ્ય છે. અધ્રુવ એવા અન્ય સંયોગથી શું પ્રયોજન છે? જુઓ, અહીં સંયોગને અધ્રુવ કહેતાં તેમાં પાપ અને પુણ્ય બંનેનું ફળ આવી ગયું, પુણ્યનું ફળ પણ અધ્રુવ છે. સમવસરણનો સંયોગ પણ આત્માને માટે અધ્રુવ છે. તેના આશ્રયે કલ્યાણ થતું નથી. પોતાના ધ્રુવ આત્માના આશ્રયે જ કલ્યાણ થાય છે, કેમકે તે શુદ્ધ છે.

આત્માને શુદ્ધપણાને કારણે ધ્રુવપણું કહ્યું; હવે તેને શુદ્ધપણું કેમ છે? તો કહે છે કે એકપણું હોવાથી તેને શુદ્ધપણું છે. પરથી બિન્નપણું અને સ્વથી અલિન્નપણું—એવા એકત્વને લીધે આત્માને શુદ્ધતા છે ને શુદ્ધતા હોવાથી ધ્રુવતા છે, ધ્રુવતા હોવાથી તે જ આશ્રય કરવા યોગ્ય છે. તેના જ આશ્રયે પરમ સુખનો અનુભવ થાય છે.

* ધ્રુવપણાને લીધે આશ્રય કરવા યોગ્ય કહ્યો.

* શુદ્ધપણાને કારણે ધ્રુવ કહ્યો.

*એકપણાને કારણે શુદ્ધ કહ્યો.

* હવે તે એકપણું પાંચ બોલથી બતાવે છે-

૧- શાનાત્મકપણાને લીધે,

૨- દર્શનભૂતપણાને લીધે,

૩- અતીન્દ્રિય મહા પદાર્થપણાને લીધે,

૪- અચળપણાને લીધે, અને

૫- નિરાલંબનપણાને લીધે આત્માને એકપણું છે.

જુઓ, આ પાંચબોલથી આત્માનું એકપણું બતાવ્યું. આત્માને આવું એકપણું હોવાથી શુદ્ધપણું છે, શુદ્ધપણું હોવાથી ધ્રુવપણું છે, ધ્રુવપણું હોવાથી તે આશ્રય લેવા યોગ્ય છે—અનુભવ કરવાયોગ્ય છે; તેના અનુભવથી મોહનો કથ થઈને વીતરાગી પરમ સુખ થાય છે—જુઓ, આ મોક્ષની રીત !

* શાનદર્શન સ્વરૂપ આ આત્માને, જેઓ શાન સાથે તન્મય નથી એવા પર દ્રવ્યોથી વિભાગ છે—જુદાઈ છે, અને શાનાદિ સ્વધર્મોથી અવિભાગ છે—એકતા છે, તેથી તેને એકપણું છે. પરથી ભિન્નતા ને સ્વમાં એકતા—આવા આત્માને શુદ્ધતા છે, ને તે જ ધ્રુવપણે ઉપાદેય છે.

* પાંચ ઈન્દ્રિયો વડે તો સ્પર્શાદિ એકેક વિષયોનું ગ્રહણ થાય છે, ઈન્દ્રિયો આત્માનું સ્વરૂપ નથી; તે ઈન્દ્રિયોથી પાર આત્મા પોતાની મહાન ચૈતન્યશક્તિ વડે એક સાથે સમસ્ત પદાર્થને જાણનારો મહાન પદાર્થ છે. આવો એક સત્ત મહાન ચૈતન્ય પદાર્થ હોવાથી તેને જડ ઈન્દ્રિયોથી જુદાઈ છે, ને શાનરૂપ સ્વધર્મોથી એકતા છે.—આ રીતે આત્માને એકપણું છે. અને આવા એકપણાના અનુભવથી શુદ્ધઆત્માનો અનુભવ થાય છે.

* શૈયરૂપ પર્યાયો ક્ષણે ક્ષણે વિનાશ પામે છે, તે ક્ષણિક શૈય પર્યાયોને આત્મા જાણે છે પણ તેમને તે ગ્રહતો કે છોડતો નથી, તે તો શૈયોથી ભિન્ન પોતાના શાનમાં જ તન્મયપણે અચળ રહે છે; આ રીતે પરશૈયોથી ભિન્નતા અને શાનરૂપ સ્વધર્મોથી અભિન્ન હોવાથી આત્માને એકપણું છે. અનેક શૈયોને જાણતાં પોતે તે શૈયોના પ્રવાહમાં તણાઈ જતો નથી, શૈયોને જાણતાં તેમાં તે ભળી જતો નથી, તે તો પોતાના શાનપ્રવાહમાં જ એકપણે વર્તે છે. આવા એકપણાને લીધે આત્માને શુદ્ધપણું છે.

આત્માથી બિન્ન એવા જે શાશ્વત જડ-ચેતન શૈય દ્રવ્યો જગતમાં અનંત છે, તે શૈયદ્રવ્યોનું આલંબન જ્ઞાનને નથી, આત્માના જ્ઞાનનો પ્રવાહ તે શૈયોમાંથી નથી આવતો. તે શૈયોથી તો જ્ઞાન જુદું છે, જ્ઞાનનો પ્રવાહ આત્મામાંથી આવે છે. આત્માના અવલંબને પ્રગટેલી જે જ્ઞાનપર્યાય તે સ્વધર્મ છે, ને તે સ્વધર્મથી આત્માને અભિજ્ઞનપણું છે; આ રીતે પરદ્રવ્યના ધર્માથી બિન્નપણું ને સ્વધર્માથી અભિજ્ઞનપણું હોવાથી આત્માને એકપણું છે.

જુઓ, પાંચબોલ વડે અસ્તિ-નાસ્તિથી આત્માનું એકત્વસ્વરૂપ બતાવ્યું છે. આવું એકત્વ હોવાથી આત્મા શુદ્ધ છે.

અહો; મારા જ્ઞાનધર્મમાં મને પરશૈયોનું આલંબન નથી, ઈન્દ્રિયોનું આલંબન નથી; મારા જ્ઞાનસ્વભાવનું મને આલંબન છે. શુદ્ધ અને ધ્રુવ એવા મારા આત્માનું જ મને આલંબન છે—એમ ધર્મ જાણો છે. ને જે આવું નિજસ્વરૂપ છે તેને જ મોહનો કથ થાય છે.

આ રીતે શુદ્ધનય પરદ્રવ્યાથી વિભક્ત અને સ્વધર્માથી અવિભક્ત એવા શુદ્ધઆત્માનું સ્વરૂપ બતાવે છે. આવો શુદ્ધઆત્મા ધ્રુવ હોવાથી તે ઉપલબ્ધ કરવા યોગ્ય છે, તે અનુભવમાં લેવા યોગ્ય છે. આત્માને જગતના કોઈ પદાર્થોનો સંયોગ ધ્રુવ રહેતો નથી, પોતાનો જ્ઞાનસ્વરૂપ આત્મા જ ધ્રુવ રહે છે, તેનો કદી વિયોગ નથી; માટે તે જ એક આશ્રય કરવા જેવો છે. બીજા પદાર્થોનો સંબંધ તો વૃક્ષની છાયા સમાન અસ્થિર છે, અધ્રુવ છે. જેમ રસ્તે ચાલ્યા જતા મુસાફરને માર્ગમાં અનેક વૃક્ષોની છાયાનો સંસર્ગ થાય છે, પણ તે છાયા કાંઈ મુસાફરના ભેગી નથી આવતી, છાયા નવી નવી બદલે છે ને મુસાફર તો એકનો એક રહે છે; મુસાફર તે છાયાનો જ આશ્રય સમજીને ઊભો રહે તો તે ધારેલા સ્થળે પહોંચી ન શકે. મુસાફરને ઝડની છાયાનો આશ્રય નથી. તેમ મોક્ષનો પ્રવાસી એવો આ આત્મા, તેને વચ્ચે રસ્તામાં ઝડની છાયા જેવા શરીરાદિના અનેક સંયોગો આવે છે, પણ ધર્મ તેને ઉપલબ્ધ કરતો નથી, તેને પરદ્રવ્ય જાણો છે, તેનાથી બિન્ન પોતાનું સ્વરૂપ જાણીને તેનો જ આશ્રય કરે છે. ધ્રુવ એવો શુદ્ધઆત્મા એક જ મોક્ષાર્થી જીવનું શરણ છે, બીજું કોઈ શરણ નથી.

જેમ મધુદરિયે એક વહાણ ચાલ્યું જતું હોય, તે વહાણ ઉપર બેઠેલા પંખીને દરિયા વચ્ચે તે વહાણ સિવાય બીજું કોઈ શરણ નથી, તે પંખી ઊરી ઊરીને ફરી

પાછું વળાજા ઉપર જ આવીને બેસે છે. તેમ મધ્યદરિયા જેવો આ સંસારસમુક્ત, તેમાં જીવને પોતાના ધ્રુવ શુદ્ધ સ્વભાવ સિવાય અન્ય કોઈ શરણરૂપ નથી, બધા સંયોગો અધ્રુવ અને બિન્ન છે. આવી બિન્નતા જાણતો ધર્મી પોતાના સ્વભાવનું જ અવલંબન લ્યે છે; ફરી ફરીને તેની પરિણાતિ પોતાના સ્વરૂપની સન્મુખ થાય છે. કોઈ શુભાશુભ કર્મોદયઅનુસાર લક્ષ્મી-શરીર-અનૂકૃતિ-પ્રતિકૂળસંયોગો હો ભલે, પણ ધર્મી તેને પોતાથી અત્યંત બિન્ન જ દેખે છે; પોતાને તો જ્ઞાનદર્શનસ્વરૂપ અતીન્દ્રિય મહાન પદાર્થ તરીકે પોતામાં અનુભવે છે. —આવા આત્માને અનુભવ કરે તેને જ મોહનો નાશ થાય, ને તેને જ મુનિપણું તથા કેવળજ્ઞાન અને પરમસુખ પ્રગટે.

આત્માનું સુખ

આત્માના સ્વભાવમાં સહજ સુખ છે. બહારમાં આનંદ ન હોવા છતાં કલ્પનાથી તેમાં જે આનંદ માને છે—તે પોતે આનંદસ્વરૂપ છે. પોતાનો આનંદ પોતામાં ભર્યો છે પણ પોતાના આનંદને ભૂલ્યો એટલે તેનો આરોપ બીજામાં કર્યો કે ‘આમાં મારો આનંદ છે.’ —પણ એ આરોપ મિથ્યા છે—ખોટો છે.

‘પરમાં મારું સુખ’ —એનો અર્થ એ થયો કે આત્મા અહીં ને તેનું સુખ કર્યાંક બીજે, એટલે આત્મા અને સુખ બંને જુદા જ ઠર્યા; સુખ તે આત્માનો સ્વભાવ ન રહ્યો! પણ ભાઈ, એવો (સુખ વગરનો) આત્મા ન હોય. આત્મા તો સુખસ્વરૂપ છે. આત્મા આનંદથી ખાલી નથી, આત્મા પોતાના આનંદથી ભરેલો છે. એનું ભાન કરતાં આનંદના સ્વાદનું વેદન થાય છે.

પૂ. શ્રી કણજુસુરુના પવિપ જીવનનું આપણે અવલોકન કરી રહ્યા છીએ. વિકભ સં. ૧૯૪૫ માં ઉમરાળામાં જન્મ, સ્થાનકવાસીનું મુનિપણું, પછી તે છોડીને પરિવર્તન દ્વારા સત્પંથે પ્રયાણ અને દિગંબર જૈનધર્મની મહાન પ્રભાવના, સમેદશિખરજી-બાહુબલી-પોન્નુર-કુંદાદ્રિ-ગીરનાર વગેરેના યાપાપ્રસંગો, જિનબિંબ-પ્રતિજ્ઞાઓ, મુંબઈમાં ડીરકજ્યંતિ, સોનગઢમાં અનેક પ્રભાવશાળી પ્રસંગો, ને છેલ્લે સં. ૨૦૨૭ માં બચાના શહેરમાં સીમંધરપ્રભુની સન્મુખ આનંદકારી જહેરાત, એ બધાનું વિયેચન આપે આત્મધર્મના છેલ્લા બે અંકો નં. (૩૦૭-૩૦૮) માં વાંચ્યું. બાકીનો ભાગ આ અંકમાં પૂરો થાય છે. (સં.)

૮ કુમારિકા બહેનોની બ્રહ્મચર્યપ્રતિશા

આત્માની સ્વાનુભૂતિમાં વેદાતા અધ્યાત્મરસનું જ પવિપ જરણું ગુરુદેવ વહેવડાવી રહ્યા છે તે અધ્યાત્મરસની પાસે સંસારનો રસ ક્યાંથી ટકી શકે? અમૃત પાસે જેર ક્યાંથી ટકી શકે? એટલે ગુરુવાણીમાં એ અધ્યાત્મરસનું શ્રવણ કરતાં કરતાં સંસારથી વિરક્ત થઈ, સંતોની શીતલ ધાયામાં રહી એ અધ્યાત્મરસનો સ્વાદ લેવા માટે સં. ૨૦૨૭ ના શ્રાવણ વદ એકમે નાની ઉમરની નવ કુમારિકા બહેનોએ એકી સાથે બ્રહ્મચર્ય-પ્રતિશા લીધી. પહેલાં ૯ પછી ૧૪ પછી ૮ અને પછી ૮ બહેનોની સમૂહપ્રતિશાનો આ ચોથો પ્રસંગ બન્યો; તે ઉપરાંત પરચુરણ મળીને બાલબ્રહ્મચારી બહેનોની કુલ સંખ્યા પચાસ જેટલી થઈ, -જેમાં માપ ગુજરાતી જ નહિ પરંતુ દૂરદૂરના

હિન્દી બહેનો પણ અનેક છે. આ પ્રસંગે ઉત્સવ જેવું અનેરું વાતાવરણ હતું, ને વળી બીજે જ દિવસે ‘બીજ’ હતી. પરમવત્સલ પૂ. બેનશ્રીબેનના પ્રતાપે પચાસ બહેનોનું કેવું ઉત્તમ જીવનઘડતર થઈ રહ્યું છે ને આત્મહિત માટે કેવી ઉત્તમ પ્રેરણાઓ મળી રહી છે તે તો નજરે જોનારને ખ્યાલ આવે. ગુરુદેવનો અધ્યાત્મઉપદેશ મુમુક્ષુના અંતરમાં જે વૈરાગ્યબીજ રોપે છે. તેને વાતસલ્યનાં પાણી પાઈને માતાજી ઉછેરે છે.....ને સંતોના પ્રતાપે ઊગેલું એ વૈરાગ્યનું ઝાડ સમ્યક્ત્વાદિ મધુરાં ફળ આપનારું છે.

‘સમયસાર’ અને ‘જ્ઞાનચેતના’

સં. ૧૯૭૮ માં સમયસાર હાથમાં આવ્યું ત્યારે ગુરુદેવના પહેલા ઉદ્ગાર આ હતા કે ‘આ શાસ્ત્ર અશરીરીભાવ બતાવનારું છે; અશરીરી એવા સિદ્ધપદનો માર્ગ આમાં બતાવ્યો છે.

અને, સં ૧૯૮૨ માં પણ સ્વાનુભવની ને જ્ઞાનચેતનાની જે અત્યંત મહત્વની ચર્ચા થયેલી તે પ્રસંગ યાદ કરીને કોઈકવાર પ્રસન્નતાથી ગંભીરભાવે જ્યારે ગુરુદેવ સંભળાવે છે ત્યારે જિજ્ઞાસુના રોમરોમ પુલકિત થઈને જ્ઞાનીના સ્વાનુભવ પ્રત્યે ઉલ્લંઘ્ન જાય છે. જ્ઞાનીની ‘જ્ઞાનચેતના’ કેવી હોય? ને તેનું કાર્ય શું? તેનું સ્વાનુભવસહિત વર્ણન લક્ષણત કરતાં મુમુક્ષુના અંતરમાં કોઈ અપૂર્વ ભેદજ્ઞાની ઝણઝણાટી જગી જાય છે. (એના નમૂના માટે જીનો આત્મધર્મ નં. ૨૮૮)

‘જ્યાં અમે ત્યાં તમે’

સં. ૧૯૮૧ પહેલાં, જ્યારે ગુરુદેવ સંપ્રદાય છોડીને પરિવર્તનની વિચારણામાં હતા, નિવૃત્ત થઈને ક્યાંક એકાંતમાં રહેવા ચાહતા હતા, તે વખતે બંને બહેનોએ એમ પૂછ્યું કે— ‘ગુરુદેવ! અમારું શું? ત્યારે ગુરુદેવે કહું— ‘જ્યાં અમે ત્યાં તમે’ અહા, ઠેઠ સિદ્ધપદ સુધીના સાથીદાર એવા ગુરુદેવના મુખથી ‘જ્યાં અમે ત્યાં તમે’ એ સાંભળીને બંને બહેનોને અસંખ્ય પ્રદેશો જે આહ્લાદ થયેલો તેની અસર આજે પાંપીસવર્ષ પછી પણ તેમની વાણીમાં દેખાય છે. આવા તો બીજા ઘણાય આનંદપ્રસંગો ગુરુદેવના પ્રતાપે બનેલા છે.

અગાઉ જેનો ઉલ્લેખ થઈ ગયો છે તે સરસ્વતી ભવનના ઉદ્ઘાટન-પ્રસંગે સોનગઢ પહેલી જ વાર આવેલા જૈનસમાજના નેતા શાહું શાંતિપ્રસાદજી શાંત અધ્યાત્મ-

વાતાવરણમાં પ્રસન્ન થઈને એમ બોલ્યા કે—મુજે યહ પવિપ તીર્થસ્થાનમે આકર બડી પ્રસન્નતા હૂઈ, આજ જૈસે હમલોગ ભગવાન કુંદુંદસ્વામીકા નામ મંગલરૂપમે લેતે હું વૈસે ભવિષ્યકી પેઢીકે લોગ આપકા (કાનજી સ્વામીકા) નામ લેતે રહેગો.’

સં. ૨૦૨૪ નું વર્ષ તે ‘આત્મધર્મની રજતજ્યંતિ’ નું વર્ષ હતું. સં. ૨૦૦૦માં શરૂ થયેલું આ માસિક સં. ૨૦૨૪ માં પચીસ વર્ષ પૂરા કરતું હતું; આત્મધર્મ દ્વારા ગુરુદેવની વાણી ઘરે ઘરે જિજ્ઞાસુઓ અત્યંત પ્રેમથી વાંચે છે. રજતજ્યંતીના વર્ષમાં ગુરુદેવના વિશેષ આશીર્વાદ મળ્યા, સાથે સાથે આ વર્ષમાં જ શ્રીમદ્રાજયંત્રજ્ઞની જન્મશતાબ્દિનો પણ ઉત્સવ હતો તેથી તેમનાં સારભૂત ઉત્તમ વચનામૃતોનું દોહન કરીને આત્મધર્મ દ્વારા તેનો ખૂબ પ્રચાર કરવામાં આવ્યો. પં. ટોડરમલ્લજીની દ્વિશતાબ્દિનો ઉત્સવ પણ આ જ વર્ષમાં ઉજવાયો ને તેના પ્રચારમાં પણ ખાસ વિશેષાંકદ્વારા મહત્વનો ફાળો આપ્યો. આઙ્કિકામાં પણ આપણા જિજ્ઞાસુઓએ ‘શ્રીમદ્રાજયંત્રસ્મृતિગૃહ’ બંધાવેલું છે. આઙ્કિકામાં એક મુમુક્ષુભાઈને ત્યાં લગ્નપ્રસંગે ચાર હજાર ધાર્મિક પુસ્તકો સોનગઢથી મંગાવીને લાણી કરવામાં આવી હતી, ને જૈનવિધિ-અનુસાર લગ્ન થયા હતા. ગુરુદેવના ઉપદેશનો થોડક પણ લક્ષણત કરતાં કુદેવ-કુગુરુ-કુધર્મનું સેવન તો મુમુક્ષુના વદ્યમાંથી જડમૂળથી ઊખડી જાય છે, અને વીતરાગી દેવ-ગુરુ-ધર્મ પ્રત્યે કોઈ અનેરી ભક્તિનો ઉમંગ જાગે છે. આ તો ધર્મનો એકડો લખવા માટેની કોરી પાટી છે. —એકડો તો હજુ એનાથી આધો છે.

ગુરુદેવ પાસે કોઈ હસ્તાક્ષર માગે તો સામાન્યપણે “ॐ” લખી આપે છે. એક ભાઈએ હસ્તાક્ષર માંયા. અં લખી આપ્યો, તે ભાઈ કાંઈ સમજ્યા નહિ એટલે કષ્યું કે આપનું નામ લખી આપો. —ત્યારે ગુરુદેવ કહે કે આ અં છે તે સર્વભગવાનની વાણી છે; એ જ અમારું નામ છે ને એ જ અમારું ધામ છે. અં એટલે શુદ્ધઆત્મા. (જે દિવસે આ વાત થઈ તે દિ’ ફાગણ વદ એકમ હતી, સોનગઢમાં જ્યાં ગુરુદેવ બિરાજે છે ત્યાં અં ની સ્થાપના તે દિવસે જ થયેલી છે.

સં. ૨૦૨૪ માં ફાગણ સુદ પીજે ગુરુદેવે સૌરાષ્ટ્રમાં વિહાર માટે સોનગઢથી મંગલપ્રસ્થાન કર્યું; લાઠી થઈને રાજકોટ પધાર્યા, પછી વડાલથી સાંજે નેમપ્રભુની સાધનાભૂમિ જિરનાર તીર્થધામના દર્શન કરી આવ્યા; ત્યાંથી પોરબંદર, જેતપુર, ગોડલ, વડીયા, મોરબી, વવાણીયા, ચૈપ સુદ તેરસે વાંકાનેર, ચોટીલા, સુરેન્દ્રનગર, વઢવાણ,

જોરાવરનગર થઈને વીણીયા પધાર્યા. જ્યાં ઊંકારના અવ્યક્ત ભણકાર આવ્યા એવા આ ગામમાં ૭૮મી જન્મજયંતીનો મહોત્સવ ઉજવાયો. વીણીયાનું જિનમંદિર એટલે સોનગઢના જૂના જિનમંદિરની જ પ્રતિકૃતિ. અત્યારે તો સોનગઢનું જિનાલય ૭૫ કૂટ ઊંચે ધર્મધ્વજ ફરકાવી રહ્યું છે પણ પંદર વર્ષ પહેલાં જે ધૂમટવાળું ત૭ કૂટ ઊંચુ જિનાલય હતું તે જોવું હોય તો વીણીયાનું જિનાલય જોઈ લ્યો. વીણીયામાં જન્મોત્સવ પછી તરત ગુરુદેવ જન્મધામમાં-ઉમરાળા પધાર્યા.

જન્મધરમાં ગુરુદેવને બીજા અનેક સંભારણાંની સાથે પોતાની ‘બા’ નું પણ સ્મરણ થયું. રમી કરીને રાતે ઘરે આવે ત્યારે બારણું ઉધડાવવા ‘બા’ કહીને સાદ પાડતા, વગેરે પ્રસંગ ગુરુદેવે કહ્યા. માતા તે માતા ! માતાનાં વાત્સલ્યભર્યા સંભારણાં જ એવાં હોય છે કે તે યાદ આવતાં પુપનું છૈયું રોમાંચ અનુભવે છે. ૪૭ વર્ષ પહેલાં, એટલે કે તે વર્ષની વયે (સં. ૧૯૭૮માં) ગુરુદેવને ઊંકારના ભણકારા આ ઉમરાળામાં પણ આવ્યા હતા; (સૌથી પહેલાં ભણકાર વાંકાનેરના ઉપાશ્રયમાં સં. ૧૯૭૭ માં આવેલા) થોડા જ વર્ષો પહેલાં સાક્ષાત્ સાંભળેલી એ તીર્થકરવાણીના બડબડીયાં આત્મામાં બોલતા હોવાથી ગુરુદેવને એ જિનવાણી-અનુસાર માર્ગ સિવાય બીજા કોઈ માર્ગમાં ચેન પડતું ન હતું. અંતે જિનવાણી પ્રાપ્ત કરીને જગતમાં તે માર્ગ પ્રસિદ્ધ કર્યો. જન્મોત્સવ વખતે તો ઉમરાળાનગરી અયોધ્યાની બેનપણી જેવી લાગતી હતી. જન્મોત્સવ બાદ લીંબડી થઈને ગુરુદેવ વૈશાખ સુદ પૂનમે સોનગઢ પધાર્યા.

ગુરુદેવ સોનગઢમાં આવે એટલે અધ્યાત્મની ધૂન જામે. મુમુક્ષુઓ પણ પોતપોતાના પ્રયત્નમાં પરોવાઈ જાય. અધ્યાત્મની આનંદકારી ચર્ચાની કોઈ ધન્યપણે ગુરુદેવના ઉદ્ગાર નીકળ્યા કે ‘જ્ઞાનની લીલી વાડીમાં આત્મા આનંદની રમત રમે છે.’ આ ઉદ્ગારની સાથે ત૫ વર્ષ પહેલાંની ‘આત્મચર્ચા’ પણ ગુરુદેવ ઘણા મહિમાપૂર્વક તાજી કરે છે....અને સાથે સાથે જ્ઞાનીઓનાં વિશિષ્ટ ઉદાહરણપૂર્વક આત્માને શોધવાની રીત બતાવે છે.

૨૦૨૪ ના શ્રાવણ વદ બીજે પ્રવચનસારશાસ્ત્રની નવી આવૃત્તિનું પ્રકાશન હતું; જરીબરેલું પુસ્તક પં. શ્રી હિંમતભાઈએ ગુરુદેવને અર્પણ કર્યું; આ દિવસે પૂ. ચંપાબેનનો જન્મહિવસ હોવાથી ગુરુદેવે અપાર વાત્સલ્યપૂર્વક કહ્યું કે ‘આ પુસ્તક હું બેનને ભેટ આપું છું.’-વાહ, કેવો અદ્ભુતપ્રસંગ ! ગુરુદેવદ્વારા અપાતી

જિનાગમની ભેટનું એ દશ્ય દેખીને જયધવલા નું એ કથન યાદ આવતું હતું કે જેમાં જિનવચનોને પરમાનન્દ—પાહુડ કહેલ છે, કેમકે તેના દ્વારા જિનભગવાને ભવ્યજીવોને માટે ‘પરમ-આનંદ’ ની ભેટ મોકલી છે. અહા, આવા આનંદને દેનારાને એ આનંદને લેનારા સંતોને નજરે નીણાળતાં કેવો આનંદ થાય છે! ખરેખર, એ સંતો આપણાને પણ આનંદના દાતાર છે.

આજે મંગલમુરત તરીકે ગુરુદેવે પ્રવચનસારની પહેલી પાંચ ગાથા વાંચી; તેમાં પંચપરમેષ્ઠીને નમસ્કારરૂપ મુક્તિમંડપનાં મંગલવાજાં મુમુક્ષુને અનેરો આનંદ આપતાં હતા. —જાણે પંચપરમેષ્ઠી ભગવંતો જ સાક્ષાત् પધાર્યા છે કે શું! ભેદ તોડી, પંચપરમેષ્ઠીની સાથે જ ભજીને તેમને નમસ્કાર કઈ રીતે કરાય? તે ગુરુદેવ સમજાવતા હતા....એ વખતના રણકાર હજુપણ આત્મપ્રેદેશોમાં ઝણઝણે છે. ધન્ય હતો એ અવસર!

એકકોર પ્રવચનસારમાં પંચપરમેષ્ઠીની ધૂન, બીજી કોર સમયસાર ઉપર ૧૬મી વખતનાં પ્રવચનોના પ્રારંભમાં સિદ્ધપદની ધૂન, —જાણે સોનગઢમાં પંચપરમેષ્ઠીનો મોટો મેળો ભરાયો હોય એવું વાતાવરણ પ્રવચન વખતે વર્તતું હતું. ગુરુદેવ વારંવાર મહિમાથી કહે છે કે આ શાસ્ત્ર શુદ્ધાત્માનો અનુભવ કરાવીને ભવનો નાશ કરાવનારું છે; આત્માના અશરીરીભાવને બતાવનારું આ શાસ્ત્ર છે. સાધક કહે છે—અંતરમાં અમે અમારા ચિદાનંદસ્વભાવ તરફ જૂકીને સિદ્ધભગવાનનો સાથ લીધો છે; પરભાવથી હવે અમે બિજ્ઞ થયા છીએ, ને સિદ્ધભાલયમાં અનંત સિદ્ધભગવંતોની પંક્તિમાં બેસવાના છીએ.—કેવી નિઃંક વાણી! કેવા આત્મસ્પર્શી ભાવો! —જાણે દિવ્યધનિની કોઇ મંગલવીણા વાગતી હોય! અત્યારે જ જાણે કુંદકુંદસ્વામી વિદેષમાંથી આવીને ત્યાંના અતીન્દ્રિય જ્ઞાન-આનંદનું સ્વરૂપ સમજાવતા હોય! (આરાધકભાવની ઝણઝણાટી બોલાવતા એ પ્રવચનોનું દોફન જ્યારે આત્મધર્મના અંક નં. ૩૦૦માં ગુરુદેવે વાંચ્યું ત્યારે તેમણે અતિશય આહ્લાદપૂર્વક પરમપ્રમોદ વ્યક્ત કર્યો હતો.)

સં. ૨૦૨૫ ના માગસર માસમાં ઘાટકોપરમાં, મલાડમાં તેમજ ભાવનગરમાં દિ. જૈન મંદિરનું શિલાન્યાસ થયું. ભાવનગરમાં શિલાન્યાસપ્રસંગે ગુરુદેવ પણ ત્યાં પધાર્યા હતા. આ જ અરસામાં ગિરનારસિદ્ધક્ષેપમાં માનસ્તંભજીનું શિલાન્યાસ થયું.

અમદાવાદ-રણાસણ-મુંબઈ અને મહીઝિના મંગલ મહોત્સવ

સં. ૨૦૨૫ માં અમદાવાદ—રણાસણ તથા મુંબઈ (મલાડ તથા ઘાટકોપર) ના

જિનમંહિરોમાં પંચકલ્યાણક પ્રતિષ્ઠાના પણ મહોત્સવ નિમિત્તે, તેમજ મુંબઈમાં ૮૦ મી રત્નચિંતામણિ-જન્મજયંતીના મહોત્સવ નિમિત્તે ગુરુદેવે માહિવદ છઙના રોજ સોનગઢથી મંગલ પ્રસ્થાન કર્યું. રાણપુર થઈને અમદાવાદ પદ્ધાર્યા. સવાલાખ જેટલા જૈનોથી શોભતું ગુજરાતનું આ પાટનગર જિનેન્દ્રદેવના પંચકલ્યાણકથી શોભી ઉઠ્યું. વિશાળ જિનબિંબની વીતરાગીપ્રભાથી ભવ્ય જિનાલય શોભી રહ્યું છે. નેમિપ્રભુનો એ જન્મકલ્યાણક ને દીક્ષા વગેરે અદ્ભુત પ્રસંગો દેખીને અમદાવાદની જનતા મુખ્ય બની. અમદાવાદનું આ શિખરબદ્ધ જિનાલય (ખાડિયા વિસ્તારમાં) પાંચેક લાખ રૂ. ના ખર્ચે તૈયાર થયેલ છે. પાટનગરમાં આવા ભવ્ય જિનાલયથી ગુજરાત ગૌરવવન્તું બન્યું. આદિનાથભગવાનનું આ જિનાલય ફિરોજબાદના જિનાલયને યાદ કરાવે છે. સવાલાખ જેટલા જૈનોથી ભરેલી આ નગરીનું અને જૈનસમાજનું ગૌરવ વધારનારી એક વાતનો ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી છે કે, આઠ દિવસનો ભવ્ય પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ દિગંબર જૈનસમાજનો હોવા છતાં, અમદાવાદના શેતાંબર જૈનસમાજે અત્યંત મધ્યસ્થતા રાખીને તેમ જ શક્ય એટલો સહકાર આપીને આખા જૈનસમાજનું ગૌરવ વધાર્યું છે. જરાય વિખવાદ ફેલાય એવું પરસ્પર કયાંય બન્યું નથી. અમદાવાદ માટે આ શોભાની વાત છે; ને સારાય ભારતભરમાં આ પ્રકારે પરસ્પર બંધુત્વનું-સહકારનું વાતાવરણ ફેલાય તે હુંબે ભગવાનજા અઠી ફંજારમા નિર્વાણશોત્સવ પ્રસંગે અત્યંત જરૂરી છે. અમદાવાદનો પ્રતિષ્ઠા-મહોત્સવ અદ્ભુત હતો. ચાર-ચાર દાઢી અને બીજા અનેક ઠાઠમાઠ સહિત જિનેન્દ્રદેવથી રથયાપા લાખો દર્શકોને આનંદ પમાડતી હતી. જિનમંહિરમાં વિશાળ કુમળ ઉપર સવાપાંચ કૂટ ઉન્નત પદ્માસને પ્રભુ આદીશરદાદા બિરાજ રહ્યા છે, -જેમનો વીતરાગી વૈભવ મુમુક્ષુઓને મુખ્ય કરે છે.

અમદાવાદના આનંદકારી ઉત્સવ બાદ દેછગામ, રખિયાલ, તલોદ, અને બામણવાડા થઈને મુનાઈ પદ્ધાર્યા, ત્યાં સ્વાધ્યાય મંહિરનું ઉદ્ઘાટન થયું ને આખા ગામની જનતાએ આનંદથી ઉત્સવ ઉજવ્યો. પછી ભીલોડા ગામમાં પ્રાચીન જિનાલયના આનંદપૂર્વક દર્શન-ભક્તિ કરીને ફાગણ સુદ ૧૧ ના રોજ રણાસણ ગામે પદ્ધાર્યા. નાના ગામમાં પણ મોટો પંચકલ્યાણક ઉત્સવ અમદાવાદ જેવો જ ઉજવાયો. માપ પાંચેક ઘર દિ. જૈનોના હોવા છતાં દોઢેક લાખ રૂ.ના ખર્ચે પણ શિખરથી સુશોભિત જિનાલય બંધાયું છે. ‘જગલમાં મંગલ’ જેવો મહાન ઉત્સવ અહીં ઉજવાયો.....આદિનાથપ્રભુના પંચકલ્યાણકથી રણાસણ જાણે અયોધ્યા બની ગયું હોય એવું શોભતું હતું. બે ફંજારની

વસ્તીવાળા ગામમાં વીસ ફજાર જેટલા પ્રેક્શકોનો મેળો ઉભરાયો હતો. અદ્ભુત હતો એ ઉત્સવ, ને ધન્ય બન્યું રણાસણ !

ફાગણ સુદ બીજે હિંમતનગર આવ્યા ને ત્યાં અત્યંત ઉલ્લાસભરપૂર વાતાવરણ વચ્ચે જૈન સ્વાધ્યાય મંદિરનું ઉદ્ઘાટન ઈન્દોરના શેઠશ્રી રાજકુમારસિંહજીના હસ્તે થયું હતું. ત્યારબાદ નરસિંહપુરા-જહેર, ફિલેપુર તથા અમદાવાદ થઈને ફાગણ વદ દસમે સોનગઢ પદ્ધાર્યા. (વચ્ચે બરવાળા તથા સાવરકુંડલાના કાર્યક્રમો ઉધરસની તકલીફને કારણે સ્થગિત થયા.) સોનગઢના ઉપશાંત વાતાવરણમાં દસ દિવસ નિવૃત્તિથી રહીને ચૈપ સુદ પાંચમે ગુરુદેવ રાજકોટ પદ્ધાર્યા. ત્યાં ૮ દિવસ સુધી શુતશાનરૂપી અમૃત પીવડાવીને, સુરેન્દ્રનગર, અમદાવાદ, પાલેજ, સુરત, થાણા થઈને ચૈપ વદ ૧૧ના રોજ ગુરુદેવ મુંબઈ નગરીમાં પદ્ધાર્યા. પાલેજની ચિરપરિચિત ભૂમિમાં ચાર દિવસ દરમિયાન અનેક સંભારણાં ગુરુદેવે યાદ કર્યા. વિક્રમ સં. ૧૮૮૮ થી ૧૮૯૮ (લગભગ ૧૩ થી ૨૨ વર્ષની ઉમર) સુધી તેઓએ પાલેજની દુકાનમાં વેપાર કરેલો. શુતધામ અંકલેશ્વર તેમજ શીતલધામ સજોદ પાલેજથી નજીકમાં (પચીસેક માઇલ) છે. એ શુતધર મુનિવરો જ્યારે અંકલેશ્વર પદ્ધાર્યા હશે ત્યારે આ પાલેજની ભૂમિને પણ પાવન કરી હશે. કાસાના વનજંગલના વાતાવરણ વચ્ચે પણ મુંબઈથી ભાઈશ્રી મગનલાલ સુંદરજી તથા વજૂભાઈ વગેરેએ આવીને ઉત્સવ જોવું વાતાવરણ ઊભું કરી દીધું હતું. અહીં ગુરુદેવે અત્યંત આહ્લાદકારી એક મંગલ સ્વર્ણ જોવું-જેમાં આકાશમાંથી સુંદર પરબિલિયા દ્વારા જાણે ભગવાનનો કોઈ સંદેશ આવ્યો હોય કે મોક્ષની મંગલ વધામણી આવી હોય- એવો આનંદ થયો.

મુંબઈ પદ્ધારતાં ભવ્ય સ્વાગત થયું. આજાદમેદાનમાં મહાવીરનગરની રચના થઈ. પચાસ કૂટ ઊંચા મંડપના પ્રવેશદ્વારે ૨૪ ભગવંતોની છારમાળા આશીર્વાદ વરસાવતી હતી. ફજારો માણસો છોંશોછોશે અધ્યાત્મસન્દેશ સાંભળતા. વૈશાખ સુદ એકમથી સાતમ સુધી જિનબિંબપ્રતિષ્ઠાનો ભવ્ય મહોત્સવ ઉજવાયો. વૈશાખ સુદ બીજે ગુરુદેવની ૮૦ મી જન્મજયંતિ ‘રત્નચિંતામણિ-જન્મોત્સવ’ તરીકે ઉજવાઈ. ધન્ય બની મુંબઈ નગરી, ને ધન્ય બન્યા ત્યાંના ભક્તો ! આ ચૈતન્યરત્નાકરને પોતાના કિનારે દેખીને મુંબઈનો રત્નાકર (દરિયો) પણ ઉલ્લસી-ઉલ્લસીને મધુર ગીતગૂજન કરતો હતો. ગુરુદેવના જીવનપરિચયનું નવીન પુસ્તક આજે પ્રકાશિત થયું, -જે ચાંદીના સચિપ પૂંઠા સહિત ગુરુદેવને અર્પણ કરવામાં આવ્યું. સવારમાં મંગલ વધામણી

પછીના પ્રવચનમાં મોક્ષની કણ બતાવતાં ગુરુદેવે કહ્યું કે આ શાયકસ્વરૂપ આત્મા મંગલ તત્ત્વ છે. આવા શાયક આત્માને પરભાવોથી સંયુક્ત અનુભવવો તે સંસારનું બીજ છે; અને પરભાવોથી ભિન્ન શુદ્ધશાયકતત્ત્વનો પ્રતિભાસ એટલે કે અનુભવ તે મોક્ષનું બીજ છે. જેને ભેદજ્ઞાનરૂપી આવી બીજ ઊળી તેને કેવળજ્ઞાનરૂપી પૂર્ણિમા થશે જ.

પ્રમુખશ્રી નવનીતલાલભાઈ જવેરી, શેઠશ્રી શ્રેયાંસપ્રસાદજી શાહૂ, શેઠશ્રી વાડીલાલ ચપભુજ ગાંધી, મિશ્રિલાલજી ગંગવાલ વગેરેએ ભાષજ દ્વારા શ્રદ્ધાજલિ અને અભિનંદનની લાગણીઓ વ્યક્ત કરી, અને સવાલાખ રૂ. જેટલું જન્મજયંતિ ફંડ થયું. આ રત્નચિંતામણિ જન્મોત્સવની યાદીમાં મુંબઈ મુમુક્ષુ મંડળ તરફથી પણ યોજનાઓ રજૂ કરવામાં આવી-

(૧) સોનગઢમાં જિનાગમ-મંદિર બનાવવું,

(૨) ગુજરાતી-હિન્દી ઉપરાંત અન્ય ભાષાઓમાં પણ સાહિત્ય-પ્રકાશન કરવું;
(જૈનબાળપોથી અને સમ્યજ્ઞર્ષન (પુસ્તક પહેલું) મરાಠીમાં પ્રકાશન કરીને વૈશાખ સુદ
બીજે તેનું મૂરત થયું.)

(૩) મલાડમાં જૈન વિદ્યાર્થી ગૃહ બંધાવવું.

વૈશાખ સુદ પાંચમે, પંચકલ્યાણક ઉત્સવમાં ભગવાન શ્રી મહાવીરપ્રભુનો જન્મકલ્યાણક ઉત્સવ ઉજવાયો. બોરીબંદર સામેના મેરુ પર્વત ઉપર જન્માભિષેક થયો; હેલિકોપ્ટર-વિમાને પુષ્પવૃષ્ટિ કરી, મુંબઈને 'વૈશાલી-કુંડગ્રામ' થવાનું ભાગ્ય મળ્યું. દશ વર્ષમાં મુંબઈમાં આ બીજી વાર પંચકલ્યાણક થયા, અને કુલ ૧૦૦ જેટલા વીતરાગ-જિનબિંબોની પ્રતિષ્ઠા થઈ, મલાડમાં અઢી લાખ રૂ. ના ખર્ચે તૈયાર થયેલ જિનમંદિરમાં વૈશાખ સુદ સાતમે ભગવાન ઋષભદેવ તથા સીમંધરાદિ વીસ તીર્થકર વગેરે ભગવંતોની મંગલપ્રતિષ્ઠા થઈ; એ જ રીતે ઘાટકોપરમાં પણ અઢી લાખ રૂ. ના ખર્ચે તૈયાર થયેલા જિનમંદિરમાં વૈશાખ સુદ આઠમે નેમિનાથભગવાન તથા ચોવીસતીર્થકરભગવંતોની મંગલ પ્રતિષ્ઠા થઈ. બંને ઠેકાણે પ્રતિષ્ઠા વખતે સોનેરી પુષ્પવૃષ્ટિથી આકાશ પણ ઝગમગી ઊઠ્યું.

અમદાવાદની જેમ મુંબઈમાં પણ શેતાંબર જૈનસમાજે અત્યંત મધ્યસ્થતાથી, માપ મધ્યસ્થતાથી નહિ પણ પ્રેમભાવથી બને તેટલો સહકાર આપ્યો. આ રીતે

પરસ્પરના સહ્યોગથી બંને સમાજે જૈનસમાજનું ગૌરવ વધાર્યું. પ્રતિજ્ઞા ઉત્સવ પછી ગુરુદેવ આઈ દિવસ મુંબઈમાં રહ્યા. તે દરમિયાન બોરિવલીમાં રાણીય ઉદ્ઘાન સામે ભગવાન ઋષભદેવ તેમજ ભરત-બાહુબલી એ પિપુટી-ભગવંતોની ૩૦ ફૂટ ઊંચી ખડ્ગાસન પ્રતિમાઓનું અવલોકન કરવા પણ ગયા હતા.

વૈશાખ સુદ પાંચમે મુંબઈથી વિમાન દ્વારા ઇંડોર પદ્ધાર્યા; ૧૭૫ માઇલની ઝડપે ૧૨૦૦૦ ફૂટ ઊંચે આકાશમાં ઊરી રહેલા વિમાનમાં બેઠા બેઠા ગુરુદેવે ફસ્તાક્ષર કર્યા કે— ‘શુદ્ધજ્ઞાયકના અંતરમુખ ઘોલનથી આત્માને આનંદ થાય છે—જે વચનાતીત છે.’ ઇંડોરમાં તિલકનગરના જિનમંદિરમાં ગુરુદેવની ઉપસ્થિતિમાં બે જિનબિંબોની સ્થાપના થઈ. બીજા દિવસે મક્ષીજી પદ્ધાર્યા. મક્ષીજીના દિગંબર જિનમંદિરમાં ભગવાન પારસનાથની સવાપાંચ ફૂટ ઊંચી ભવ્ય પ્રતિમાની વેદીપ્રતિજ્ઞાનો ઉત્સવ થયો. —આ ઉત્સવમાં દસેક હજાર માણસોએ ભાગ લીધો અને સવાલાખ રૂ. જેટલી ઉપજ થઈ. ઉત્સવ બાદ મક્ષીજીથી ઇંડોર થઈને મુંબઈ આવ્યા; ને વૈશાખ વદ ઈ ની સવારે વિમાન દ્વારા મુંબઈથી પચાસ મિનિટમાં ભાવનગર આવીને, સોનગઢ પદ્ધાર્યા.....સુવર્ણધામમાં અધ્યાત્મની મેધવર્ષા શરૂ થઈ.....આવો સાધર્મી બંધુઓ ! આત્મજિજ્ઞાસારૂપી બીજને આ અધ્યાત્મરૂપી વર્ષાવિડે સીંચન કરીએ અને આત્મામાં રત્નપયઅંકુરા પ્રગટાવીએ.

પૂ. ગુરુદેવની મંગલધારામાં વસતાં રહ વર્ષમાં અનેક પાવન પ્રસંગો નજરે નીછાળ્યા, અનેક ઉત્તમ પ્રસંગોનું વર્ણન ગુરુદેવના શ્રીમુખે સાંભળ્યું, —એમાંથી થોડું થોડું આત્મધર્મદ્વારા સાધર્મીઓ સમક્ષ રજૂ કર્યું છે. તે જિજ્ઞાસુઓને ગમ્યું છે, અને તેના દ્વારા ગુરુદેવના જીવનનો સ્વાદ ચાખીને અનેક જિજ્ઞાસુબંધુઓએ ખૂબ જ પ્રમોદ વ્યક્ત કર્યો છે, તથા વિશેષ પ્રસંગો માટેની માંગણી કરી છે. વિશેષ પ્રસંગોનું સંકલન કરીને કોઈ યોગ્ય અવસરે પ્રગટ કરીશું.

ગુરુદેવના જીવનનો સ્વાદ ચાખવો હોય તો તેમના ચરણસાન્નિધ્યમાં વસવું એ શ્રેષ્ઠ ઉપાય છે. ગુરુદેવનું જીવન આપણને આત્મહિતનો ઉત્તમ આદર્શ આપે છે. જીવનમાં ગુરુદેવ આ વાત રગડી-રગડીને ઘૂંટાવી રહ્યા છે કે, જેને આત્માર્થ સાધવો જ છે તેને જીવનની કોઈ પરિસ્થિતિ રોકી શકવાની નથી. જ્યાં અંતરમાં આત્માર્થ સાધવાનો દફ નિશ્ચય ને સાચી લગન છે ત્યાં જગતસંબંધી અવનવા પ્રસંગોમાં પણ મુમુક્ષુજ્ઞ પોતાના નિર્ણયને ને લગનીને જરાય ઢીલીપોચી થવા દેતો નથી; સંતોના ચરણોમાં તે

: ૧૬ :

આત્મધર્મ

: પ્ર. અષાડ : ૨૪૮૫

પોતાની આત્મજિજ્ઞાસાનું બળ વધારતો જ રહે છે; અને પરમવૈભવથી ભરપૂર જે પોતાનું શુદ્ધસ્વરૂપ તેનો મહિમા કરી કરીને અંતે તેમાં અંતર્મુખ થઈને પોતાનું સ્વકાર્ય સાધે છે. આ રીતે આપણે પણ જીવનમાં વધુ ને વધુ વૈરાગ્યથી, વધુ ને વધુ આત્મરસથી ગુરુચરણમાં નિરંતર ઉધેમ વડે આત્મહિતનું સ્વકાર્ય સાધીએ-એ જ ભાવના.

અહો, જીવનમાં આવી આત્મહિતની ઉત્તમ પ્રેરણાઓ આપનારા

કણાનગુરુ જેવા જે સંતરતનો આપણને મળ્યા છે તેમના

અનંત ઉપકારના સ્મરણપૂર્વક નમસ્કાર હો.

જય જિનેન્દ્ર

તમે જાણો છો ?

- * કણો જોઈએ આપણા હિમાલય પર્વતની ઊંચાઈ કેટલી ?
 - પાંચ કે છ માઈલ જેટલી.
- * અને શાશ્વત જિનમંદિરોથી શોભિત મેરુ પર્વતની ઊંચાઈ કેટલી ? શું હિમાલયથી બમણી છો ?
 - ના ના; હિમાલયથી તો આઠ કરોડ ગણી એની ઊંચાઈ છે. હિમાલયની પાંચ છ માઈલ, તો મેરની પચાસ કરોડ માઈલ ! જૈનવૈભવથી ભરપૂર મેરુ તે માનવલોકની મહાન શોભા છે....તીર્થકરના અભિષેકને લીધે તે જગપૂજ્ય તીર્થ છે.
- * સ્વર્ગ ક્યાં આવ્યું તે ખબર છે ?
 - જ્યાં હિમાલયની ટોચ છે ત્યાં પહેલા સ્વર્ગનું તળીયું છે, બંને વચે માપ એક વાળ જેટલું અંતર છે.
- જેટલે ઊંચે સુધી મેરુ છે ત્યાં સુધી મધ્યલોક છે; પછી પહેલાં સ્વર્ગથી શરૂ કરીને ઠેઠ સિદ્ધાલય સુધીના લોકને ઉર્ધ્વલોક કઢેવાય છે.

શુદ્ધાત્માના અનુભવરૂપ જે મોક્ષમાર્ગ, તે માર્ગનો નિઃશંક નિશ્ચય કરીને, અને પોતે તે માર્ગમાં સાક્ષાત્ આરૂઢ થઈને આચાર્યદિવ કહે છે—કે બધાય ભગવંતો પણ આ એક જ માર્ગને સેવીને મોક્ષ પામ્યા છે અને આ જ માર્ગ તેમણે જગતને ઉપદેશ્યો છે—

**શ્રમણો, જિનો, તીર્થકરો આ રીતે સેવી માર્ગને
સિદ્ધિ વર્યા; નમું તેમને, નિર્વાણના તે માર્ગને. ૧૮૮.**

એક મોક્ષમાર્ગ વ્યવહારના આશ્રયે, ને બીજો મોક્ષમાર્ગ નિશ્ચયના આશ્રયે—એમ બે મોક્ષમાર્ગ નથી. મોક્ષમાર્ગ એક જ છે. શુદ્ધાત્મારૂપ નિશ્ચયના આશ્રયે જ મોક્ષમાર્ગ છે ને વ્યવહારના આશ્રયે મોક્ષમાર્ગ નથી.

મોક્ષનો એક જ માર્ગ છે તે કેવો છે? કે શુદ્ધાત્મતાત્વમાં પ્રવૃત્તિરૂપ છે. ચરમશરીરી બધાય જીવો આવા માર્ગથી જ મોક્ષ પામ્યા; પરંતુ બીજા કોઈ માર્ગથી મોક્ષ પામ્યા નથી.

અનંતા જીવો મોક્ષ પામ્યા છે—તો શું બધાય જીવોને તમે ઓળખી લીધા? —હા; આચાર્યદિવ કહે છે કે અમારા અંતરમાં આવો મોક્ષમાર્ગ અમે અનુભવ્યો છે, શુદ્ધાત્મામાં પ્રવૃત્તિ વહે આવા મોક્ષમાર્ગને અમે સાધી રહ્યા છીએ, મોક્ષમાર્ગને સાધવાનું ફૃત્ય કરાય છે; એટલે સ્વયં મોક્ષમાર્ગમાં પ્રવર્તન કરતા થકા, અનુભવના બળે કણીએ છીએ કે બધાય તીર્થકરભગવંતોએ, બધાય મુનિવરો અને જિનવરોએ આવો જ મોક્ષમાર્ગ ઉપાસ્યો છે, ને જગતના મુમુક્ષુઓને પણ આવો જ માર્ગ ઉપદેશ્યો છે. બીજા માર્ગનો અભાવ છે. આગળ પણ ૮૨ મી ગાથામાં કણું હતું કે—

**અહીંત સૌ કર્માત્મણો કરી નાશ એ જ વિધિ વડે,
ઉપદેશ પણ એમ જ કરી, નિર્વૃત થયા; નમું તેમને ૮૨.**

શુદ્ધાત્માના અનુભવ સિવાય બીજો કોઈ મોક્ષનો માર્ગ નથી. આવો માર્ગ પોતે અનુભવીને ભગવંતોએ જગતને દર્શાવ્યો છે. અમે આવા માર્ગનો નિર્ણય કર્યો છે, આવા મોક્ષમાર્ગમાં અમારી મતિ વ્યવસ્થિત થઈ છે. જુઓ, આચાર્યદિવ નિઃશંક સ્વાનુભવથી જાણે છે કે મોક્ષના માર્ગમાં અમારી મતિ સ્થિર થઈ છે; તેમાં હવે બીજા વિકલ્પને અવકાશ નથી. માટે અતિ પ્રલાપથી બસ થાઓ. અહો, આવો એક જ મોક્ષમાર્ગ ઉપદેશનારા અહીંનોને નમસ્કાર હો.

અહીં ગા. ૧૮૯ માં પણ આચાર્યદિવ કહે છે કે મોક્ષનો માર્ગ શુદ્ધાત્મામાં પ્રવૃત્તિરૂપ છે. શુભરાગમાં-વ્યવહારમાં પ્રવૃત્તિ તે કાંઈ મોક્ષનો માર્ગ નથી, તે તો બંધનો માર્ગ છે. અહો, શુદ્ધાત્માની અનુભૂતિરૂપ આ એક જ મોક્ષમાર્ગ, તેમાં પ્રવર્તેલા, સિદ્ધભગવંતોને નમસ્કાર હો; અને શુદ્ધાત્મપ્રવૃત્તિરૂપ મોક્ષમાર્ગને નમસ્કાર હો. -બીજા વિસ્તારથી બસ થાઓ, આવો મોક્ષમાર્ગ અમે અવધારિત કર્યા છે અને મોક્ષને સાધવાનું કૃત્ય કરાય છે. શુદ્ધાત્માના અનુભવરૂપ મોક્ષમાર્ગમાં અમે વર્તી જ રહ્યા છીએ. ભગવંતોએ જે માર્ગ સેવ્યો, તે જ માર્ગનો અનુભવ કરીને અમે પણ મોક્ષને સાધી રહ્યા છીએ. જે માર્ગ અનંતા તીર્થકરો સંચર્યા-તે જ માર્ગ અમે પણ ચાલી રહ્યા છીએ. ચોથા કાળના ભગવંતો જે માર્ગ ચાલ્યા તે જ માર્ગ અમે પંચમકાળના મુનિઓ પણ જઈ રહ્યા છીએ. અને અત્યારે વિદેશકેપમાં પણ આ જ માર્ગ તીર્થકરભગવંતો ઉપદેશી રહ્યા છે, ને મુનિઓ આ જ માર્ગ કેવળજ્ઞાન પ્રગટ કરીને મોક્ષને સાધી રહ્યા છે. -આવો મોક્ષનો એક જ માર્ગ છે. પણેકાળના જીવોને માટે મોક્ષનો માર્ગ એક જ છે.-

ભેદવિજ્ઞાનતા; સિદ્ધા; સિદ્ધા યે કિલ કેચન ।

અસ્યૈવ-અભાવતો બદ્ધા બદ્ધા યે કિલ કેચન ॥

ભેદવિજ્ઞાન કહો કે પરથી બિન્ન શુદ્ધાત્માનો અનુભવ કહો, તે જ મોક્ષનો માર્ગ છે. ચરમશરીરી હો કે એકાદ બે ભવ બાકીવાળા અચરમશરીરી હો, તીર્થકર હો કે સામાન્ય મુમુક્ષુ હો-બધાયને માટે એક જ મોક્ષમાર્ગ છે, કોઈને માટે બીજો મોક્ષમાર્ગ નથી. પંચમકાળના અચરમશરીરી મુનિવરો પણ આવા શુદ્ધાત્મઅનુભવરૂપ નિશ્ચયમોક્ષમાર્ગમાં વતી રહ્યા છે. આવા માર્ગ પ્રત્યેના પ્રમોદથી આચાર્યદિવ કહે છે કે અહો, આવા માર્ગને સાધનારા તીર્થકરોને નમસ્કાર હો, આવા માર્ગને નમસ્કાર હો. અમે પણ આવો મોક્ષમાર્ગ અવધારિત કર્યો છે, કૃત્ય કરાય છે: 'અવધારિતો મોક્ષમાર્ગ કૃત્યં અનુષ્ઠીયતે ।' પોતે તે ભગવંતોના માર્ગમાં ભળીને તેને નમસ્કાર કર્યા છે.

મોક્ષમાર્ગ શુદ્ધાત્મામાં પરિણમનરૂપ છે. મુનિદશામાં આવો જ મોક્ષમાર્ગ છે; વચ્ચે શુભવિકલ્પો હોય તે કાંઈ મોક્ષમાર્ગ નથી, તે શુભવિકલ્પવડે કદી કોઈ જીવને મોક્ષ સધાતો નથી, ને ભગવંતોએ એવો શુભવિકલ્પરૂપ મોક્ષમાર્ગ ઉપદેશ્યો નથી. ભગવંતોએ તો શુદ્ધાત્મામાં પ્રવૃત્તિરૂપ એક વીતરાગ મોક્ષમાર્ગ જ ઉપદેશ્યો છે-

‘આવો માર્ગ વીતરાગનો ભાખ્યો શ્રી ભગવાન’

અરે ! સાચા માર્ગનો પણ જેને નિર્ણય નથી, માર્ગનું સ્વરૂપ જ વિપરીત માને છે તેઓ તો ધર્મથી ભષ છે, માર્ગથી ભષ છે; એને મુનિદશા કેવી ? ને મોક્ષમાર્ગ કેવો ? રાગના એક અંશને પણ જે મોક્ષનું સાધન માને તે જીવ ભગવાને કહેલા વીતરાગમાર્ગનો વેરી છે. ભગવાને તો વીતરાગભાવને જ મોક્ષમાર્ગ કહ્યો છે, રાગને તો બંધનું કારણ કહ્યું છે, ને આ જીવ રાગને મોક્ષનું કારણ માને છે, તો તે સર્વજ્ઞના માર્ગથી ભષ છે. ‘દંસણમહૃત્ત્વા મહૃત્ત્વા’ -સમ્યજ્ઞર્ણનથી જે ભષ છે તે તદ્દન ભષ છે. સમ્યજ્ઞર્ણન હોય પણ કદાચિત ચારિપદશા ન હોય તોપણ તે જીવ ભગવાનના માર્ગમાં છે, તે મોક્ષને સાધશે; કેમકે રાગને બંધનું કારણ જાણો છે એટલે અલ્પકળમાં તેનો અભાવ કરીને શુદ્ધાત્મામાં એકાગ્રતા વડે તે મોક્ષને સાધશે. આ રીતે બધા જીવોને માટે આવા શુદ્ધાત્માના અનુભવરૂપ એક જ મોક્ષમાર્ગ છે. બધાય તીર્થકરોએ સેવેલો અને ઉપદેશેલો આ એક જ માર્ગ છે. અહો, તે તીર્થકરોને અને શુદ્ધાત્મામાં પ્રવૃત્તિરૂપ મોક્ષમાર્ગને નમસ્કાર હો.

જે મુનિઓ શુદ્ધાત્મપ્રવૃત્તિ વડે મોક્ષના સાક્ષાત્ કારણમાં વર્તી રહ્યા છે તે મુનિઓને મોક્ષતત્ત્વ જ કહ્યું છે; અને જે જીવો સંસારના કારણરૂપ મિથ્યાત્વમાં વર્તી રહ્યા છે તેને સંસારતત્ત્વ કહ્યું. અરે, અશરીરી આત્માને શરીર ધારણ કરવું પડે તે શરમ છે. ધર્મા કહે છે કે હું તો સિદ્ધસ્વરૂપ છું; ‘હું જન્મને જાણું નહીં, સુખથી ભરેલો શિવ છું’

ધર્માને ધર્માત્મા પ્રત્યે ઉલ્લાસ આવે છે. પોતે મોક્ષમાર્ગમાં પ્રવર્તી રહેલા કુંદુંદાચાર્યદિવને બીજા મોક્ષમાર્ગી મુનિવરો પ્રત્યે ધર્મનો આવતાં આઙ્ગ્લાદથી કહે છે કે અહો ! આ મોક્ષમાર્ગી શ્રમણો તે મોક્ષતત્ત્વ જ છે; તેઓ અમારા મનોરથનું સ્થાન છે. તેમને નમસ્કાર હો. કેવો નમસ્કાર ? શુદ્ધાત્મામાં એકાગ્રતારૂપ નમસ્કાર; વચ્ચેથી રાગનો વિકલ્પ કાઢી નાખીને શુદ્ધાત્મામાં એકાગ્ર થતાં, સિદ્ધોને અને મોક્ષના માર્ગને સહેજે અભેદ નમસ્કાર થઈ જાય છે. પોતાની પરિણતિ શુદ્ધ થઈ તે જ

નમસ્કાર છે. વાહ ! સંતો શુદ્ધાત્મામાં રમણતા કરીને પ્રચુર આનંદનું વેદન કરતાં કરતાં મોક્ષને સાધી રહ્યા છે. ધન્ય એમનો અવતાર ! ધન્ય એમની વીતરાગ પરિણતિ ! મારામાં પણ હું એવી વીતરાગ પરિણતિ પ્રગટ કરીને નમસ્કાર કરું છું. વચ્ચે રાગનો વિકલ્પ આવ્યો તે વડે નમસ્કાર કરવાનું ન કહ્યું, પણ વચ્ચેથી વિકલ્પને કાઢી નાંખીને પોતે પણ વીતરાગભાવરૂપ થઈને નમસ્કાર કરે છે. એટલે મોક્ષમાર્ગમાં વચ્ચેથી વ્યવહારનો નિષેધ કરી નાંખ્યો. વિકલ્પ તરફ જુકાવ નથી, શુદ્ધાત્મા તરફ જ જુકાવ છે. શુદ્ધાત્મામાં પ્રવૃત્તિરૂપ મોક્ષમાર્ગ અમે અંગીકાર કર્યો છે—એમ ધર્મા નિઃશંક જાણે છે. પોતામાં જ્ઞાન થયું ને પોતાને તેની ખબર ન પડે—એમ નથી. ‘અમને અંદર સમ્યજ્ઞનાદિ ફશે કે નહીં એવી શંકા પડે તે મિથ્યાદિઓ છે, ધર્માને એવી શંકા ન રહે. તે તો સ્વાનુભવના જોરથી કહે છે કે અમારો આત્મા મોક્ષમાર્ગમાં પ્રવર્તી રહ્યો છે, મોક્ષને સાધવાનું કાર્ય થઈ જ રહ્યું છે; મોક્ષમાર્ગ અમે અવધારિત કર્યો છે. આત્મા જાગ્યો ને માર્ગ દેખ્યો—ત્યાં હવે સંદેહ કેવો ?

આત્માના કેવા નિર્ણયથી ધર્માએ મોક્ષમાર્ગ અંગીકાર કર્યો ? તેનું અદ્ભુત વર્ણન ૨૦૦૦ મી ગાથામાં કર્યું છે. પ્રથમ તો, હું મોક્ષનો અધિકારી છું, ને મેં જ્ઞાયકસ્વભાવી આત્મતત્ત્વનું પરિજ્ઞાન કર્યું છે. આવા આત્મતત્ત્વના પરિજ્ઞાનપૂર્વક મમત્વનો ત્યાગ કરીને અને નિર્મમત્વનું ગ્રહણ કરીને સર્વ ઉદ્ઘમથી હું શુદ્ધાત્મામાં વર્તું છું.—જીનો, આ મોક્ષને સાધવાની વિધિ ! મોક્ષની વિધિમાં શુદ્ધાત્મપ્રવૃત્તિ સિવાય બીજા કૃત્યનો અભાવ છે; બીજું કોઈ કૃત્ય મોક્ષનું સાધન થતું નથી. આવા મોક્ષમાર્ગમાં મારી મતિ વ્યવસ્થિત થઈ છે, તેમાં હવે કોઈ સંદેહ રહ્યો નથી. ચોથા ગુણસ્થાનથી જ ધર્મા જાણે છે કે હું મોક્ષનો અધિકારી છું..... મોક્ષના માર્ગમાં હું ચાલી રહ્યો છું.

પરથી ભિન્ન શુદ્ધ આત્માના જ્ઞાનપૂર્વક જ મમત્વ છૂટી શકે. પરનું કર્તૃત્વ માને તેને મમત્વ કરી છૂટે નહિં. રાગને મોક્ષનું સાધન માને તેને રાગનું મમત્વ છૂટે નહિં, ને વીતરાગી મોક્ષમાર્ગ કરી થાય નહીં. માટે, મોક્ષનો અધિકારી મોક્ષનો યુવરાજ એવો ધર્મી કહે છે કે મારા જ્ઞાયકસ્વભાવી આત્મતત્ત્વને બરાબર જાણ્યું છે; તેના પરિજ્ઞાનપૂર્વક સર્વપ મમત્વનો ત્યાગ કરીને હું શુદ્ધાત્મામાં પ્રવર્તું છું; કેમકે શુદ્ધ આત્મામાં પ્રવર્તવા સિવાય અન્ય કૃત્યનો મારામાં અભાવ છે. આત્મા જ્ઞાયક છે; આખું વિશ્વ જ્ઞેય છે, એ સિવાય વિશ્વના પદાર્થો સાથે આત્માને બીજો કાંઈ સંબંધ નથી. પરની સાથે સ્વ-સ્વામીપણાનો સર્વથા અભાવ છે, માટે મને પરનું મમત્વ નથી.

આ રીતે બેદજ્ઞાનના બળથી ભમત્વ છોડીને, નિર્મમપણે હું મારા જ્ઞાયક સ્વભાવમાં જ રહું છું. —આ રીતે સ્વભાવમાં લીન થયેલો આત્મા, સાધુ હોવા છતાં પણ સાક્ષાત્ સિદ્ધભૂત છે. આચાર્યદિવ કહે છે કે અહો ! આવા નિજાત્માને સદ્ગ્ય સ્વયમેવ ભાવ નમસ્કાર હો.....તેમજ સિદ્ધસ્વરૂપ પરમાત્માઓને ભાવનમસ્કાર હો.

જુઓ તો ખરા આ સાધુદશા ! આવી દશાનું નામ સાધુપણું છે, તે તો સાક્ષાત્ સિદ્ધભૂત છે. આવી શુદ્ધાત્મામાં પ્રવૃત્તિરૂપ સાધુદશા પોતામાં પ્રગટ કરીને બીજા જીવોને પણ તે દશા અંગીકાર કરવાનો ઉપદેશ આચાર્યદિવે (પીજા અધિકારમાં) આપ્યો છે કે—મેં જે રીતે શુદ્ધાત્માના જ્ઞાન-શ્રદ્ધાનપૂર્વક શુદ્ધોપયોગરૂપ શ્રામણ્યને અંગીકાર કર્યું તેમ બીજા પણ જે આત્માઓ દુઃખથી છૂટવા માંગતા હોય તેઓ આવા શ્રામણ્યને અંગીકાર કરો. તેનો માર્ગ અમે જોયેલો છે, અનુભવેલો છે; તે યથાનુભૂત માર્ગના પ્રણેતા અમે આ રહ્યા.

(નમસ્કાર હો.....શ્રામણ્ય માર્ગના પ્રણેતા વીતરાગી સંન્તોને)

સ્વાનુભવની કળા

શાતા-શૈય-જ્ઞાનરૂપ અખંડ વસ્તુ એક છે.

પર્યાય જેટલો જ શાતા નથી,
પર્યાય જેટલું જ શૈય નથી,
પર્યાય જેટલું જ જ્ઞાન નથી.

અખંડ વસ્તુ વેદ્ય-વેદ્યકરૂપ થઈને સ્વસંવેદનવડે પોતે પોતાને જાણો છે.—તેથી પોતે જ શૈય, પોતે જ જ્ઞાન, ને પોતે જ શાતા છે. જ્યાં શાતા-શૈય-જ્ઞાન વર્ચ્યે પણ ભેદ નથી, ત્યાં બહારના વિકલ્પની કે દેણી તો વાત જ ક્યાં રહી ?

ભાઈ, શાતા-શૈય-જ્ઞાનને અભેદપણે પોતામાં સમાવીને અનુભવ કરવો —તે તારે કરવાનું છે. આમાં સ્વસંમુખ જ્ઞાનઉપયોગ છે. અહો ! સંતોષે સ્વાનુભવની કળા જગત પાસે પ્રસિદ્ધ કરીને ખુલ્લી મુકી છે.

આખા જીવને શૈય બનાવીને તેનો જ્ઞાતા થા. હું શૈય, ને હું જ્ઞાતા ને હું મને જ્ઞાણું—એવા ભેદ પણ જ્યાં રહેતા નથી એવો સ્વાનુભવ તું કર.

ભેદજ્ઞાન-પુષ્પમાળા

ગુરુલુદેવને અત્યંત પ્રિય એવું સમયસાર, અને તેમાં પણ વિશેષ પ્રિય એવો કર્તકર્મ અધિકાર, તેના પ્રવચનોમાંથી ૮૦ પ્રશ્નોત્તરની આ ભેદજ્ઞાન-પુષ્પમાળા રજુ કરી રહ્યા છીએ. ગતાંકમાં ૧૩ પ્રશ્નોત્તર પછી આગળ અહીં રજુ થાય છે. (સં.)

(૧૪) જીવને મોક્ષમાર્ગની શરૂઆત ક્યારે થાય ?

ભેદજ્ઞાનવડે પોતાના જ્ઞાનસ્વભાવને સમસ્ત રાગાદિ પરભાવોથી જુદો અનુભવે ત્યારે.

(૧૫) મોક્ષમાર્ગમાં કઈ કિયાનો નિષેધ છે ? ને કઈ કિયાનો સ્વીકાર છે ?

રાગના કર્તૃત્વરૂપ કરોતિકિયાનો મોક્ષમાર્ગમાં નિષેધ છે, ને જ્ઞાનકિયાનો સ્વીકાર છે.

(૧૬) જ્ઞાનકિયાનો મોક્ષમાર્ગમાં નિષેધ કેમ નથી ?

કેમકે જ્ઞાનકિયા તો દ્રવ્ય-ગુણ સાથે અભેદ થાય છે, તેથી તેને છોડી શકતી નથી. જ્ઞાનકિયા તો સ્વભાવભૂત છે.

(૧૭) કોધાદિભાવ અને જ્ઞાન,-તેના કર્તા કેટલા છે ?

તેના બે કર્તા છે, એક જ કર્તા નથી.

(૧૮) બે કર્તા કઈ રીતે છે ?

કેમકે કાર્ય બે છે માટે કર્તા પણ બે છે.

(૧૯) બે કાર્ય ક્યા છે ?

એક જ્ઞાનરૂપ કાર્ય ને એક કોધરૂપ કાર્ય-ઓમ બે કાર્યો બિજ્ઞ-બિજ્ઞ છે. અને બે કાર્યો બિજ્ઞ હોવાથી તેના બે કર્તા પણ બિજ્ઞ છે.

(૨૦) તે બે કાર્યોના બે કર્તા કોણ-કોણ છે

જ્ઞાનનો કર્તા જ્ઞાની છે; ને કોધનો કર્તા અજ્ઞાની છે.

(૨૧) આવા બે કર્તાને જાણવાથી શું થાય?

જ્ઞાન અને કોધાદિ વચ્ચે ભેદજ્ઞાન થાય.

(૨૨) અજ્ઞાનીને આવું ભેદજ્ઞાન કેમ નથી થતું?

કેમકે તે બે-કર્તા ન માનતાં, એક જ કર્તા માને છે. જ્ઞાન અને કોધ એ બંને વિરુદ્ધ કાર્યોનો હું એક જ કર્તા છું-એમ અજ્ઞાની માને છે, એટલે તે જ્ઞાનને અને કોધને બંનેને એક જ માનીને વર્તે છે તેથી તેને ભેદજ્ઞાન થતું નથી.

(૨૩) જ્ઞાનનો મહિમા શું છે?

જ્ઞાનભાવ અને કોધભાવ-એ બંને ભાવોને તદ્દન બિજ્ઞ જ્ઞાણી લ્યે છે, અને કોધનું કર્તૃત્વ છોડીને તેનાથી જૂદું પરિણામે છે-તે જ્ઞાન મહિમાવંત છે, તે અત્યંત ધીર શાંત અને નીરાકૃણ છે.

(૨૪) જીવ જ્ઞાની ક્યારે થાય?

જ્યારે જ્ઞાન અને રાગનું અત્યંત બિન્નપણું જ્ઞાણીને પોતાને જ્ઞાનપણે જ અનુભવે ને રાગનું કર્તૃત્વ છોડે, -ત્યારે તે જીવ જ્ઞાની છે.

(૨૫) અજ્ઞાની પરનો કર્તા છે?

ના; અજ્ઞાની પણ ફક્ત પોતાના રાગાદિ ભાવનો જ કર્તા છે.

(૨૬) જ્ઞાની રાગના કર્તા છે?

ના; જ્ઞાની પોતાના જ્ઞાનભાવના જ કર્તા છે; રાગના તે જ્ઞાતા છે, કર્તા નથી.

(૨૭) ધર્મ જીવ કોને બિજ્ઞ નથી દેખતો?

ધર્મ જીવ જ્ઞાનને અને આત્માને બિજ્ઞ નથી દેખતો; તેને અભિજ્ઞ દેખે છે.

(૨૮) ધર્મ જીવ કોને બિજ્ઞ દેખે છે?

ધર્મ જીવ જ્ઞાનને અને કોધાદિને બિજ્ઞ દેખે છે, તેને એકમેક નથી દેખતો.

૨૪ :

આત્મધર્મ

: પ્ર. અષાડ : ૨૪૮૫

(૨૯) અજ્ઞાની જીવ કોને બિજ્ઞ નથી દેખતો ?

અજ્ઞાની જીવ જ્ઞાનને અને રાગને બિજ્ઞ નથી દેખતો, તેને એક માને છે.

(૩૦) સંયોગસિદ્ધસંબંધ કોને હોય ?

સંયોગસિદ્ધસંબંધ બે જીદી વસ્તુઓ વચ્ચે હોય. આત્માને અને કોધાદિનો સંયોગસંબંધ છે.

(૩૧) સ્વભાવસિદ્ધસંબંધ (તાદાત્મ્યસિદ્ધસંબંધ) કોને હોય ?

ગુણ-ગુણી વચ્ચે (અથવા ધર્મ અને ધર્મી વચ્ચે) એકતારૂપ તાદાત્મ્યસિદ્ધસંબંધ છે; જ્ઞાન અને આત્માને એકતારૂપ તાદાત્મ્યપણું છે, તેમના વચ્ચે ભેદ નથી, જીદાઈ નથી, સંયોગ નથી.

(૩૨) મોક્ષનું કારણ શું છે ?

જ્ઞાન અને રાગનું ભેદજ્ઞાન તે મોક્ષનું કારણ છે.

(૩૩) સંસાર-બંધનનું કારણ શું છે ?

જ્ઞાન અને રાગ વચ્ચે કર્તાકર્મબુદ્ધિરૂપ અજ્ઞાન તે સંસારનું કારણ છે.

(૩૪) મહિમાવંત કોણ છે ?

રાગથી બિજ્ઞ ચૈતન્ય સ્વભાવને જાણનારું જ્ઞાન મહિમાવંત છે.

(૩૫) આત્મા શેમાં પ્રકાશે છે ?

આત્મા પોતાની જ્ઞાનક્રિયામાં જ પ્રકાશે છે.

(૩૬) કોધાદિ પરભાવોમાં કોણ પ્રકાશે છે ?

તેમાં અજ્ઞાન પ્રકાશે છે; અજ્ઞાનથી કોધાદિનું કર્તાપણું છે.

(૩૭) જ્ઞાન અને રાગ તેને કર્તાકર્મપણું છે ?

ના.

(૩૮) રાગ અને પરદવ્ય તેને કર્તાકર્મપણું છે ?

ના.

(૩૯) જ્ઞાન શું કરે ?

જ્ઞાન રાગાદિને જાણો ખરં પણ કરે નહીં.

(૪૦) જ્ઞાન રાગાદિને કરે તો શું થાય ?

તો તે રાગમાં તન્મય થઈ જાય એટલે અજ્ઞાન થઈ જાય.

(૪૧) અજ્ઞાન ક્યારે મટે ?

લક્ષણની બિન્નતા વડે આત્માને રાગથી જુદો જાણો ત્યારે.

(૪૨) ધર્મલભિનો અવસર ક્યારે કહેવાય ?

જ્યારે બેદજ્ઞાન કરીને સ્વસનુખ થાય તે ધર્મલભિનો અવસર છે.

(૪૩) પુણ્ય-પાપના કર્તૃત્વથી જીવ નિવૃત્ત ક્યારે થાય ?

જ્યારે તેનાથી બિન્ન જ્ઞાનસ્વભાવરૂપે પોતાને અનુભવે ત્યારે.

(૪૪) જીવ પોતાને જ્ઞાનસ્વરૂપે ક્યારે અનુભવે ?

જ્યારે પુણ્ય-પાપના કર્તૃત્વને છોડીને અંતરમાં વળે ત્યારે.

(૪૫) પહેલાં કર્તૃત્વ છૂટે, કે પહેલાં જ્ઞાન થાય ?

બંને એક સાથે જ થાય છે.

(૪૬) પુણ્ય-પાપ છોડીને આત્માનો અનુભવ થઈ શકે ?

છા; અનંતા જીવોએ એવો અનુભવ કર્યો છે; ને અત્યારે પણ થઈ શકે છે.

(વિશેષ આવતા અંકે)

આવો હુલ્લભ અવસર પામીને પણ હે જીવ !
જો તેં તારા સ્વજ્ઞેયને ન જાણ્યું ને સ્વાશ્રયે
મોક્ષમાર્ગ ન સાધ્યો તો તારું જીવન વ્યર્थ છે. આ
અવસર જરો તો તું પસ્તાઈશ....માટે જાગ....ને
સ્વહિત સાધવામાં તત્પર થા.

પં. બુધજનરચિત છહણા (ગીજ ઢાલ)

જેને અનુસરીને પં. દૌલતરામજીએ છહણા રચી છે
તે પં. બુધજનરચિત છહણાની આ પીજ ઢાળ છે-જેમાં
સમ્યક્ત્વનું વર્ણન છે. અગાઉની બે ઢાળ અનુક્રમે
આત્મધર્મ અંક ૩૦૪ તથા ૩૦૬ માં આવી ગઈ છે.

(પદ્ધતી છંદ)

(૧) ઈસવિધિ ભવવનકે માંહિ જીવ,
વશમોહ ગહુલ સોતા સદીવ;
ઉપદેશ તથા સહજ હી પ્રબોધ,
તબ જાગો જ્યો રણ ઉઠત યોધ.

(૨) તબ ચિંતત અપને માંહિ આપ, મૈં
ચિદાનંદ નહીં પુણ્ય પાપ; મેરે
નાહીં હૈ રાગભાવ, યે તો
વિધિવશ ઉપજે વિભાવ.

(૩) મૈં નિત્ય નિરંજન શિવસમાન,
જ્ઞાનવરણી આચારા જ્ઞાન;
નિશ્ચય શુદ્ધ ઈક વ્યવહાર ભેવ,
ગુણ ગુણી અંગ અંગી અતેવ.

(અર્થ)

એ પ્રમાણે સંસારરૂપી વનમાં
મોહવશ થયેલો જીવ અચેત થઈને સદા
ઘેરી નિદ્રામાં સૂતો છે. પણ હવે
શ્રીગુરુના ઉપદેશથી કે સહજ
(નિસર્ગથી) તે પ્રતિબુદ્ધ થયો ત્યારે,
જેમ રણમાં મૂર્ખિત થયેલ યોદ્ધો ફરીને
જાગે -તેમ મોહનિદ્રા દૂર કરીને જાગ્યો.

આત્મભાન કરીને જાગ્યો ત્યારે
શું થયું ? -કે ત્યારે પોતાના અંતરમાં
પોતાનું સ્વરૂપ એવું ચિંતવવા લાગ્યો કે
હું ચિદાનંદ છું, પુણ્ય કે પાપ હું નથી.
રાગભાવ પણ મારો સ્વભાવ નથી, તે
તો કર્મવશ ઉપજેલો વિભાવ છે.

હું સિદ્ધ સમાન નિત્ય-
અવિનાશી છું, નિરંજન છું;
જ્ઞાનાવરણીય કર્મથી મારું જ્ઞાન
આચારિત થયું છે. નિશ્ચયથી હું શુદ્ધ
એક છું, ગુણ-ગુણી ભેદ કે અંગ-અંગી
ભેદ વગેરે ભેદો વ્યવહારથી છે.

: પ્ર. અષાઢ : ૨૪૮૫

(૪) માનુષ-સુર-નારક-પશુપર્યાય,
શિશુ-વૃદ્ધ-જવાન-વૃદ્ધ બહુ રૂપ
કહાય; ધનવાન-દરિદ્રી દશા રાય,
યહ તો વિદ્ધમબ મુઝે ના સોણાય.

(૫) સ્પર્શ-ગંધ-રસ-વર્ણ નામ, મેરે
નાર્થી મૈં જ્ઞાનધામ; મૈં એકરૂપ
નાર્થી હોત ઔર, મુજમે
પ્રતિબિંબિત સકલ ઠૈર.

(૬) તન પુલકિત વર હર્ષિત સદીવ,
જ્યો ભઈ રંકગ્રહનિધિ અતીવ;
જબ પ્રબલ અપ્રત્યાખ્યાન થાય,
તબ ચિત પરિણાતિ ઐસી ઉપાય.

(૭) સો સુનો ભવ્ય ચિત્તધાર કાન,
વર્ણિત મૈં તાકા વિધિ વિધાન;
શિવ કરે કાજ ઘરમાણિ વાસ,
જ્યો બિન્ન કમલ જલમે નિવાસ.

આત્મધર્મ

: ૨૭ :

વળી મનુષ્ય-દેવ-નારકી ને પશુ
પર્યાયો, અથવા બાળક-યુવાન-વૃદ્ધ વગેરે
અનેકરૂપ શરીરની અવસ્થાઓ, ધનવાન
કે દરિદ્રીપણું રાજા કે રંકપણું-તે બધું
વિડંબના છે-ઉપાધિ છે, -તે કાંઈ મને પ્રિય
નથી, -મારા શુદ્ધ સ્વરૂપમાં તે કાંઈ
શોભતું નથી.

સ્પર્શ-રસ-ગંધ-વર્ણ કે નામ તે
મારાં નથી, તે પુદ્ગલનાં છે, હું તો
જ્ઞાનધામ છું, જ્ઞાનનું ઘર છું, હું એકરૂપ છું,
અન્યરૂપ થતો નથી, મારા જ્ઞાનમાં સમસ્ત
પદાર્થો પ્રતિબિંબિત થઈ રહ્યા છે.

-આવું આત્મજ્ઞાન અને સમ્યક્ષ
શ્રદ્ધાન થતાં જીવો સદાય અતિશય પ્રસન્ન
થાય છે, -આનંદિત થાય છે, ને હર્ષથી
શરીર પણ પુલકિત થઈ જાય છે.-જેમ
રંકના ઘરમાં અખૂટ નિધાન પ્રગટતાં તે
પ્રસન્ન થાય તેમ અંતરમાં નિજનિધાનને
દેખીને તે પ્રસન્ન થાય છે. આવું
સમ્યગદર્શન થવા છતાં જ્યાં સુધી
અપ્રાખ્યાનની પ્રબળતા છે ત્યાં સુધી તેની
ચિત્તપરિણાતિ કેવી હોય છે તે ફંચે કહે છે.

હે ભવ્ય જીવો ! તમે ચિત દઈને તે
સાંભળો. તે અવિરત-સમ્યગદર્શિના વિધિ
વિધાનનું હું વર્ણન કરું છું.
સ્વાનુભવબોધનો જેમને લાભ થયો છે
એવા તે જીવો ઘરમાં વસતા હોવા છતાં
શિવકાજ કરે છે અર્થાત્ મોક્ષનો ઉપાય કરે
છે; જેમ જળમાં કમળનો વાસ હોવા છતાં
તે જળથી બિન્ન છે-અલિસ છે, તેમ
ગૃહવાસમાં રહેવા છતાં ધર્મી તેનાથી
ઉદાસ છે.

: ૨૮ :

આત્મધર્મ

: પ્ર. અષાડ : ૨૪૬૫

(૮) જ્યો સતી અંગ માર્દી શૃંગાર,
અતિ કરે ખાર જ્યો નગરનારિ;
જ્યો ધાવ ચુખાવતિ અન્ય બાલ,
ત્યાં ભોગ કરત નાર્દી ખુશાલ.

(૯) જો ઉદ્યમોહ ચારિપ ભાવ, નર્દી
છોત રંગ હું ત્યાગ તાવ; તહાં કરે
મન્દ ખોટે કષાય, ઘરમે ઉદાસ હો
અથિર થાય.

(૧૦) સબકી રક્ષાયુત ન્યાય નીતિ,
જિનશાસન ગુરુકી દઠ પ્રતીતિ;
બહુ રૂલે અર્દ્ધ પુદ્ગલ પ્રમાણ,
શીંગ હી મરત લે પરમ થાન.

(૧૧) વે ધન્ય જીવ ધન્ય ભાગ્ય સોઈ,
જિનકે ઐસી સુપ્રતીતિ હોઈ;
તિનકી મહિમા હૈ સ્વર્ગ લોઈ,
બુધજન ભાસે મોસે ન હોઈ.

અથવા જેમ સતીના શરીરનો
શરીર પરપુરુષ પ્રત્યે રાગ માટે નથી,
જેમ વેશ્યા અતિશય પ્રેમ કરે છે પણ તે
અંતરનો પ્રેમ નથી. અને જેમ ધાવમાતા
બીજાના બાળકને દૂધ પીવડાવે છે પણ
અંતરમાં તે બાળકને પરાયું જાણે છે, -તેમ
સમ્યગ્ટણી જીવ સંસારના ભોગ ભોગવવા
ઇતાં તે ભોગમાં તે ખુશી નથી-તેમાં તે
સુખ માનતો નથી, તેનાથી વિરક્ત છે.

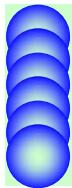
ચારિપમોહરૂપ ઉદ્યભાવને કારણે
રંચમાપ ત્યાગ થઈ શકતો નથી, પરંતુ તે
ખોટા કષાયભાવોને મંદ કરે છે અને
અસ્થિરપણે ઉદાસ ચિત્તે ઘરમાં રહે છે.

બધા જીવોની રક્ષા સહિત ન્યાય
નીતિથી પ્રવર્તે છે, જિનશાસનની અર્થાત્
સર્વજનભગવાનના ઉપદેશની અને ગુરુની
દઠ પ્રતીતિ કરે છે; સમ્યકૃત્વથી અર્દ્ધ થઈને
વધુમાં વધુ રૂલે તોપણ અર્દ્ધપુદ્ગલ-
પરિવર્તન કાળ સંસારમાં રહે છે. કોઈવાર
સમાધિમરણ કરીને શીંગ પરમ સ્થાનને
પામે છે.

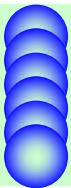
જેને શુદ્ધાત્માની આવી સુપ્રતીતિ
થઈ છે-સમ્યકૃત્વ થયું છે, તે જીવ ધન્ય છે,
તે ધન્યભાગ્ય છે; સ્વર્ગલોકમાં પણ તેની
પ્રશંસા થાય છે, બુધજન શાનીજનો તેની
પ્રશંસા કરે છે, પણ (કવિ બુધજન કહે છે
કે) મારાથી તેનું વર્ણન થઈ શકતું નથી.

(પં. બુધજન કૃત છણદળમાં પીજી ઢાળ પૂર્ણ)

વાંચકો સાથે વાતચીત અને તત્ત્વચર્ચા

જિજ્ઞાસુઓને પ્રિય એવો આ વિભાગ છેલ્લા કેટલાક વખતથી આપી શક્યા ન હતા; તે આ અંકથી ફરી શરૂ થાય છે. સૌ કોઈ જિજ્ઞાસુઓ આ વિભાગમાં ભાગ લઈ શકે છે.

- * મુંબઈથી રમણિકભાઈ પોતાનો પ્રમોદ વ્યક્ત કરતાં લખે છે કે-અંઆત્મધર્મ અંક ત૦૭મો મળ્યો. ગુરુદેવના જીવન પરિચય તથા મુંબઈના રત્નચિંતામણિમહોત્સવનાં દશ્યોથી તથા વૈ. સુ. બીજનાં મંગલપ્રવચનથી અંકને જે મફયો છે અને સંકલન કર્યું છે તે ખરેખર અજોડ છે; મુંબઈના મુમુક્ષુજનોની આત્મસંતોષ ને શાનતૃષ્ણા તો સંતોષાય છે, પણ આવા અંકથી હિંદુસ્તાનના મુમુક્ષુજીવોના આત્માઓ હર્ષથી ઊછળી પડે-તેવું પ્રકાશન જોઈ આત્મામાં આનંદનો પરિચય દેખાય છે.૪ (તા. ૧૭-૫-૬૮)
- * આફિકાવાળા શેઠશ્રી ભગવાનજી ભાઈ પૂ. ગુરુદેવના જીવનપરિચયનું પુસ્તક વાંચીને પોતાનો ખૂબ પ્રમોદ અને અભિનંદન વ્યક્ત કરતાં લખે છે કે-ગુરુદેવના વીસ વર્ષના પરિચયમાં ઘણા ઉત્તમ પ્રસંગો જોયા છે, તે ઉપરાંત નહિ જોયેલા ને નહિ જાણેલા ઘણા અવનવા પ્રસંગો વાંચીને આનંદ થયો. આ જીવનપરિચય લખીને ઘણું ઉત્તમ કાર્ય કર્યું છે.....સત્પુરુષોનાં ચારિપોનું વર્ણન આર્શ્વય પમાડે છે. આવું સત્ત સાહિત્ય સદા પ્રકાશમાં રહ્યો.
- * લાઠીથી ઇન્દ્રબેન ભાયાણી લખે છે-કે આત્મધર્મ વાંચતા અત્યંત હર્ષ ઊભરાય છે, ને દુઃખ ભૂલીને ધર્મદૃષ્ટિએ આત્માવળી જાય છે.
- * કવિ દુલા કાગ (પદ્મશ્રી) લખે છે- ‘કળિયુગના ઘોર અંધકારમાં આપે એક પ્રકાશનું પાનું ઉધાર્યું છે.’
- * એક મુમુક્ષુ પૂછે છે-આત્મભાવની રમણતા સાહજિક છે કે પ્રયત્નસાધ્ય ?

પ્રયત્નસાધ્ય છે; પણ તે પ્રયત્ન સહજ છે, અર્થાત્ દેહાશ્રિત કે રાગાશ્રિત તે પ્રયત્ન નથી, પોતાના આત્માશ્રિત તે પ્રયત્ન છે; આ રીતે બીજાની અપેક્ષા વગરનો હોવાથી તે સહજ છે. આ રીતે આત્મા જ્યારે સ્વસન્મુખ પ્રયત્ન વડે સહજ ભાવમાં રહે ત્યારે તેને આત્મરમણતા થાય છે, એટલે કે આનંદમય આત્મઅનુભવ થાય છે.

‘સહજ’ નો અર્થ એવો નથી કે આત્માના પ્રયત્ન વગર;—પરંતુ રાગાદિ ઉપાધિ વગરનો ભાવ તેનું નામ સહજ છે.

- * શાનીદેષ ભાવોની જાણકારી આત્મરમણતામાં કંઈ ઉપયોગી થાય ખરી ?

—જરૂર; શાનીએ જે આત્મભાવો જોયા છે, અથવા સ્વ-પરને જે રીતે બિન્ન જોયા છે તે રીતે જાણકારી કરીને ઓળખતાં આત્મજ્ઞાન થાય છે ને આત્મરમણતા પણ પ્રગટે છે. અરિંહંતનું વાસ્તવિકસ્વરૂપ જે ઓળખે તેને પોતાનો શુદ્ધાત્મા ઓળખાય ને સમ્યગ્દર્શન થાય—એ વાત જિનાગમમાં પ્રસિદ્ધ છે.

એક વાત લક્ષમાં રાખવા જેવી છે કે, આત્મા જડની કિયાઓ કરે કે જડની કિયાઓ આત્માના ધર્મમાં કંઈ કરે—એવું તો શાનીઓએ દેખ્યું નથી; છતાં જે એમ માને તેણે ‘શાનીદેષ ભાવને’ જાણ્યા નથી, શાનીદેષ ભાવોથી વિપરીત તે માને છે. શાનીઓએ તો જડ—ચેતનના ભાવોને સર્વથા બિન્નબિન્ન દેખ્યા છે તે બિન્ન ભાવો ને એકબીજા સાથે કર્તાકર્મપણું હોતું નથી.

- * વડોદરાથી રમેશભાઈ કે. જૈન લખે છે—

‘સમસ્ત ભારતવર્ષમાં મોક્ષલક્ષી જૈનધર્મની સુવાસ ફેલાવતા માસિક આત્મધર્મના બગીચામાં દાખલ થઈ જવા એક પુણ્ય (કાવ્યરૂપે) મોકલું છું.’ ગુરુદેવનાં ગુણગાનનું ભાવવાહી કાવ્ય મળ્યું છે, તેનો યોગ્ય ઉપયોગ કરીશું.

- * વઢવાણથી ભાઈશ્રી રસિકલાલ ધરમશી લખે છે—આત્મધર્મ દ્વારા અમને ગુરુદેવની પ્રસાદી પહોંચાડી રહ્યા છો તે પ્રશંસનીય છે. ગુરુદેવની વાણી અને પ્રભાવના અલૌકિક છે. તેમણે આજની ઉછરતી પેઢીને સત્તનો રાહ દેખાડીને ભૌતિકવાદના અવનવા આકર્ષણોમાંથી મુક્ત કરી છે.

- * મુંબઈમાં રત્નચિંતામણિ—જન્મોત્સવમાં દશ્યોં નજરે નીણાળીને ગુરુદેવ પ્રત્યે પોતાનો પ્રમોદ વ્યક્ત કરતાં ભાઈશ્રી મુલચંદભાઈ તલાટી લખે છે કે—સાધકની દિષ્ટિમાં અણમોલ અને અવિનશ્ચર એવી આત્મિક સિદ્ધિની જ પ્રધાનતા હોય છે; આ જીવે એની અનાદિથી અવગણના કરી છે; સ્વસિદ્ધ અને નિધિને ભૂલીને અનિત્ય બાધ રિદ્ધિના ભરમાં ભરમાયો છે. જીવે ખરેખર નિરંતર સ્વસિદ્ધ અને નિધિનું સમ્યક્શ્રદ્ધાન અને જ્ઞાન કરવું એ જ માપ એક જ આત્મનિધિ અને સિદ્ધિને પ્રાસ કરવાનો સમ્યક્માર્ગ છે. —જે માર્ગ ગુરુદેવ આપણને દેખાડી રહ્યા છે.

જ્ય હો અતીન્દ્રિયજ્ઞાનનો (સંપાદકીય)

કાચનું દૂરબીન ખોટું પડશે; અતીન્દ્રિયજ્ઞાનનું દૂરબીન ખોટું નહીં પડે

- * ચંદ્ર ઉપર વસ્તી છે. ?
ણા; ત્યાં જ્યોતિષીદિવો વસે છે.
- * ચંદ્રલોકમાં જઈ શકાય ?
ણા; જે જીવોએ જિનભક્તિ વગેરે શુભભાવ કર્યા હોય અને આત્માનું ભાન કર્યું ન હોય-એવા મિથ્યાદિજીવો મરીને ચંદ્રલોકમાં પણ ઊપજે છે.
- * એવા જીવોને અહીંથી ચંદ્રલોકમાં પહોંચતા કેટલો વખત લાગે ?
એક કે બે સમય; એટલે એક સેકંડના કરોડ-અબજના ભાગથી પણ ઓછા વખતમાં તે ચંદ્રલોકમાં પહોંચી જાય. અહીંના મોટા રાજા-મહારાજા-શહેનશાહ કરતાં પણ ત્યાં વિશેષ વૈભવ છે.
- * મનુષ્ય ચંદ્રલોકમાં જઈને રહી શકે ?
ના; કદી નહીં.
- * આવતા જીલાઈ માસમાં તો અમેરિકાના માણસો ચંદ્રલોકમાં ઉત્તરવાના છે ?
તે ફક્ત કલ્પના છે; તેઓ ચંદ્રલોકમાં ઊતરી શકવાના નથી જ.
- * તેઓ ગયા માસમાં ‘અપોલો ૧૦’ ની અવકાશયાપા વખતે ચંદ્રથી માપ નવ માઈલ જ દૂર રહ્યા હતા-તે ખરું ?
તે વાત સાચી નથી. તેમણે મશીન દ્વારા અંતરનું જે માપ કર્યું છે તેમાં ક્યાંક મોટી ભૂલ છે. તેમના કથન પ્રમાણે તેમણે પૃથ્વીથી ચંદ્ર તરફનું બે કે પણ લાખ માઈલનું જ અંતર કાચ્ચું હતું, એટલે ફજ તો તેમને ચંદ્ર લાખો માઈલ દૂર રહ્યો, કેમકે સિદ્ધાંત અનુસાર ચંદ્ર (જ્યારે સૌથી નજીક હોય ત્યારે પણ) આપણાથી લગભગ ચાલીસ લાખ માઈલથી વધુ દૂર છે, ને તેની ગતિની ઝડપ દર કલાકે અઢીકરોડ માઈલ જેટલી છે.
- * ચંદ્ર સંબંધમાં એક બીજી વિશેષતા એ છે કે જે ચંદ્રને આજે (એટલે ધારો કે રવિવારે) રાપે આપણે જોઈએ છીએ, બીજે દિવસે સોમવારે રાપે આપણે તે જ ચંદ્રને નથી દેખતા, પણ બીજા જ ચંદ્રને દેખીએ છીએ. રવિવારે દેખેલો ચંદ્ર તો

સોમવારે આપણાથી પચાસકરોડ માઇલ કેટલો દૂર (ઐરવતક્ષેપમાં) હોય છે; ને તે ચક્કર લગાવીને પાછો આપણને મંગળવારે દેખાય છે. જંબુદ્ધીપની પૃથ્વીને ફરતું ચંદ્રનું એક ચક્કર ૪૮ કલાકે પુરું થાય છે, નહિ કે ૨૪ કલાકે. ચંદ્ર એક નથી પણ બે છે, અને બંને ચંદ્રો સામસામી દિશામાં રહીને જંબુદ્ધીપને ચક્કર લગાવી રહ્યા છે. એક પૂરા ચક્કરમાં તેને લગભગ ૧, ૨૦, ૦૦૦, ૦૦૦૦ (એક અબજ ઉપરાંત) માઇલની મુસાફરી થાય છે.

- * બીજું જો ચંદ્રની સાથે રહીને ચંદ્રયાન (એપોલો) એક પૂરી પ્રદક્ષિણા કરે તો તેમાં તેને ઐરવતક્ષેપ વિદેહક્ષેપ, લવણસમુદ્ર વગેરે પણ વચ્ચે આવે, એટલે તે પણ આ પૃથ્વીની જેમ દેખાવા જોઈએ, પરંતુ અવકાશયાપીઓ એવું કાંઈ દેખ્યાનો ઉલ્લેખ કરતા નથી. આ બધું સ્પષ્ટપણે એમ સિદ્ધ કરે છે કે રોકેટનું ચંદ્ર તરફ જવાનું કે ચંદ્રભૂમિ પર ઉત્તરવાનું જે કઢેવામાં આવે છે તે માપ કલ્પના અને ભ્રમ છે ભલે, રોકેટ લાખો માઇલ દૂર જતું હશે—એ સાચું હોય, પણ ચંદ્ર ઉપર પહોંચવાની વાત તો કલ્પિત પ્રચાર જ છે. એમ તો વિદ્યાધરો વિમાન દ્વારા સૂર્ય ચંદ્રથી પણ કેટલાય કરોડો માઇલ દૂર અને ઊંચે જતા હતા; એવી ઋદ્ધિઓ પણ હતી કે અહીં બેઠાબેઠા હાથ લાંબો કરીને સૂર્ય—ચંદ્રને સ્પર્શી શકે. સૂર્ય—ચંદ્ર અને પૃથ્વી વગેરે સંબંધમાં આધુનિક વિજ્ઞાનની ગણતરી ભૂલ ભરેલી છે. તેઓ કલ્પે છે એવી કે એવડી જ પૃથ્વી નથી, પૃથ્વી એનાથી તો ઘણી—ઘણી મોટી છે.
- * રોકેટ ચંદ્ર ઉપર તો નહિ જ જાય, પરંતુ કદાચ પૃથ્વીના દૂરદૂરના કોઈ અજાણ્યા ભાગ ઉપર ઉત્તરીને, અમે ચંદ્ર ઉપર જઈ આવ્યા' એમ તે અવકાશયાપીઓ સમજી લેશો. છાપાઓમાં અવકાશયાપાને લગતા જે ફોટા—ચિપો પ્રતિદ્ધ કરવામાં આવે છે તે તો કલ્પનાથી ચિત્તરેલા હોય છે—એમ સ્પષ્ટ દેખાય છે. બાકી તો રણિયા ને અમેરિકા બંને રાષ્ટ્રો એકબીજાથી પોતાની અધિકતા સ્થાપવા તે સંબંધી મોટી વાતનો પ્રચાર કરતા હોય છે. જે પૃથ્વી પર આપણે રહીએ છીએ તેનો રંગ કેવો દેખાય છે તે બાબત પણ વૈજ્ઞાનિકો હજુ નિર્ણય કરી શક્યા નથી. દરેક અવકાશયાપીઓનું વર્ણન એકબીજાથી જુદા પ્રકારનું હોય છે. પૃથ્વી પોતાની ધરી ઉપર ફરે છે—એમ ઘણા વૈજ્ઞાનિકો માને છે, પરંતુ કોઈ અવકાશયાપીએ આકાશમાંથી પૃથ્વીને ફરતી જોઈ નથી. (પૃથ્વી ગોળ છે અને ફરે છે તે માન્યતાનો કેટલાક મોટા વિજ્ઞાનીઓ પણ અસ્વીકાર કરે છે.)

બંધુઓ, ખાસ કરીને વિદ્યાર્થી બંધુઓ ! તમે જૈનસિદ્ધાંતનો નિઃશંકપણે અભ્યાસ કરજો. વિદેહક્ષેપ જેવા મહાન દેશો-કે જેને આપણા સંતોષે પ્રત્યક્ષ જોયેલ છે—અને જ્યાં સીમંધરાદિ ભગવંતો બિરાજે છે—તેના અસ્તિત્વની પણ જેને ખબર નથી, એવા આજના વિજ્ઞાનીઓ માપ કાચની આંખ વડે પૃથ્વીનું (જંબુદ્ધીપનું) કે સૂર્ય-ચંદ્ર વગેરેનું ખરું સ્વરૂપ સમજી શકવાના નથી. આપણા વીતરાગી-વિજ્ઞાનીઓએ સમ્યક્જ્ઞાનના દિવ્યદૂરબીન વડે જોયેલી વસ્તુસ્થિતિ સદાય સત્ય જ રહેશે. અતીનિદ્રયજ્ઞાનના દૂરબીન પાસે કાચના દૂરબીન સાચા નહીં પડે ઇન્દ્રયજ્ઞાન પદેપદે છેતરાશે, અતીનિદ્રય જ્ઞાન કદ્દી નહીં છેતરાય.

જ્ય હોય અતીનિદ્રયજ્ઞાનનો

(બ્ર. ડા. જૈન)

* તું એક છો *

પરપદાર્થો અનંતા, આ આત્મા એક; અરે આત્મા ! તું એક છો. એક એવો તું પરનો કર્તા થવા જઈશ તો અનંતા પદાર્થોમાંથી કેટલાનું કરવા જઈશ ? તું કરી તો નહિ શકે કોઈનું, —કરવાની મિથ્યાબુદ્ધિથી તને અનંત આકૃતા થશે. તે અનંત આકૃતાના અનંત દુઃખી આત્માને છોડાવવાનો ઉપાય એટલો જ છે કે તારા ઉપયોગસ્વરૂપ એક આત્માને એકપણે જ રાખ.....પરનો કર્તા થવાની ખોટી મહેનત ન કર. તારા ચૈતન્ય ઉપયોગમાં બીજાને ઘૂસાડવાની વ્યર્થ મહેનત ન કર. તારી મહેનત નકામી જશે ને તું દુઃખી થઈશ. ઉપયોગને ઉપયોગસ્વરૂપે જ તું અનુભવ્યા કર, તેમાં પરમ શાંતિ છે.

તું કર્તા નહિ થા તોપણ જગતના સમસ્ત પદાર્થોનું કાર્ય તો થયા જ કરવાનું છે. તું કર્તાપણાની મિથ્યાબુદ્ધિ છોડી દઈશ તેથી કાંઈ જગતના કોઈ પદાર્થનું કામ અટકી જવાનું નથી. હા, અટકી જશે માપ તારી આત્મભાંતિ ! અને થશે તને આત્મશાંતિ. માટે આત્મશાંતિને હૃષનારી એવી આત્મભાંતિને છોડ.....ને આત્મશાંતિદાતાર એવું ભેદજ્ઞાન કરીને ઉપયોગસ્વરૂપ એક આત્મામાં જ તારી બુદ્ધિ જોડ.

સંતો વારંવાર કહે છે કે—

હે જીવ ! તું એક છો.....તારા એકત્વમાં તારી શોભા છે.

જી જય જિનેન્ડ્ર જી

વડાપ્રધાન કરતાં આપણાં બાળકો વધુ ભાગ્યશાળી છે

બંધુઓ, આ વાત વાંચીને કદાચ તમને આશ્ર્ય થશે. પરંતુ પંદર-પંદર વર્ષ સુધી ભારત જેવા અધ્યાત્મપ્રધાન મહાન દેશનું વડાપ્રધાન પદ ભોગવનારા લાગીલા નેતા જવાહરલાલ નહેરુજીને જીવનભર અધ્યાત્મના જે સંસ્કાર નહોતા મળ્યા, તે અધ્યાત્મસંસ્કાર આપણા બાળકોને પારણામાંથી જ મળે છે. બાળવિભાગનું નાનું બચ્ચું પણ જાણે છે કે ‘હું જીવ છું....હું આત્મા છું....’ હું છું આત્મા.....’ એ આત્મગીત હજારો બાળકો આજે ઘરે ઘરે ગાય છે.

જ્યારે શ્રી જવાહરલાલ નહેરુ એક જગ્યાએ લખે છે કે-‘અંઝાત્મા જેવી કોઈ વસ્તુ છે કે કેમ, અને મૃત્યુ પછી જીવન છે કે કેમ-એની મને ખબર નથી....ય એટલે, આત્માના અસ્તિત્વનો પણ નિર્ણય તેઓ કરી ન શક્યા. ત્યારે ધાર્મિકસંસ્કાર ધરાવતું આપણું નાનું બાળક પણ બેધડક કહેશે કે-આત્મા છે, તે નિત્ય છે, છે કર્તા નિજકર્મ; છે ભોક્તા, વળી મોક્ષ છે, મોક્ષ ઉપાય સુધર્મ.’

બીજા એક ઠેકાણે જવાહરલાલજી લખે છે કેંઠેં સંતો અને મહાત્માઓ વિષે સાંભળ્યું છે પરંતુ એમને મળવાનું સૌભાગ્ય મને પ્રાસ થયું નથી અને તેમના અસ્તિત્વ અંગે મને શંકા છે. ય -ત્યારે આજે આપણને તો કેવા મજાના સંતો-ધર્માત્માઓ સાક્ષાત્ મળ્યા છે-ને આપણને કેવો સરસ આત્મા દેખાડી રહ્યા છે!

તમે જ કહો જોઈએ-કોણ ભાગ્યશાળી? જવાહરલાલ નહેરુ કે આપણે?

બંધુઓ, જીવનની સાચી મૂડી તો આત્મિક સંસ્કાર છે. નાનપણથી જ આત્મામાં ધર્મના સંસ્કાર રેડવા જેવા છે. આપણા આત્માની અને દેશની ખરી ઉજ્જ્વલિત તેમાં જ છે. સ્તુતિમાં પણ આવે છે કે ધર્મ સહિતની ગરીબી તો સારી છે, પરંતુ ધર્મ વગરનું

તો ચક્વતી પદ પણ સારું નથી. માટે બંધુઓ ! ધર્મના સંસ્કાર એ જ આપણી સાચી અને મહાન મૂડી છે, માટે તેનો અભ્યાસ જરૂર કરજો.

(આ લેખમાં નેહણજીનાં અવતરણો ઊંફૂલદ્ધાબચમાંથી સાભાર લીધા છે.)

* છેલ્લા પણચાર માસથી પૂરુષુદેવ સાથેના પ્રવાસને કારણે તેમજ બીજા કામકાજને કારણે બાલવિભાગ આપી શકાયો ન હતો. હવે વ્યવસ્થિત આપીશું, તે માટે તમારા લેખો-પ્રક્ષો વગેરે ખુશીથી લખી મોકલાવજો. (બ્ર. હરિલાલ જૈન, સોનગઢ સૌરાષ્ટ્ર એ સરનામે મોકલવું.) ગુરુદેવ સાથેના પ્રવાસમાં ગામેગામ બાલવિભાગના કેટલાય સભ્યબંધુઓને મળીને આનંદ થયો.....બાળકોમાં ધર્મનો કેવો ઉત્સાહ ને થનગણાટ ભર્યો છે તે પણ ઠેરઠર જોવા મળ્યું; તેમને યોગ્ય દોરવણી અને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવે તો કેટલું સુંદર કાર્ય કરી શકે તે પણ અનેક પ્રસંગોમાં જોવા મળ્યું. બાળકોમાં ખૂબ જાગૃતી આવી ગઈ છે. ખામી હોય તો એક જ છે કે બાળકો માટેના સારા સાહિત્યનો આપણા સમાજમાં લગભગ અભાવ છે.-એની ખૂબ જરૂર છે. નાનકડા બાલ-જાડવાને ઉછેરવા હોય તો એને ધાર્મિક સાહિત્યરૂપી પાણી પીવડાવો.

જય જિનેન્દ્ર

સિદ્ધાંતનું સર્વસ્વ : ૨૮૫૪

એતત્સમયસર્વસ્વं મુક્તેશ્વેતન્નિબન્ધનમ् ।

હિતમેતદ્વિ જીવાનામેતદેવાગ્રિમં પદમ् ॥ ૨૨ ॥

આ રત્નપય જ સિદ્ધાંતનું સર્વસ્વ છે તથા તે જ મુક્તિનું કારણ છે; જીવાનનું હિત તે જ છે અને પ્રધાન પદ તે જ છે.

યે યાતા યાન્તિ યાસ્યન્તિ યમિન; પદમવ્યયમ् ।

સમારાધ્યૈવ તે નૂનં રત્નાયમખણ્ડિતમ् ॥ ૨૩ ॥

ખરેખર આ રત્નપયને અખંડિત-પરિપૂર્ણ-આરાધીને જ સંયમી મુનિઓ આજસુદી પૂર્વકાળમાં મોક્ષ ગયા છે, વર્તમાનમાં જાય છે તથા ભવિષ્યમાં જશે.

અમે જિનવરનાં સંતાન (નવા સભ્યોનાં નામ)

૨૩૦૮A	રાજેન્દ્રકુમાર ત્રંબકલાલ જૈન સુરેન્દ્રનગર	૨૩૪	અશોકકુમાર કેશવલાલ જૈન	રખિયાલ
૨૩૦૮B	પ્રદીપકુમાર ત્રંબકલાલ જૈન સુરેન્દ્રનગર	૨૩૫	દિલીપકુમાર અમૃતલાલ જૈન	રખિયાલ
૨૩૧૦A	નિરંજનાબેન લક્ષ્મીચંદજી જૈન જબેરા	૨૩૬	નવનીતકુમાર વાડીલાલ જૈન	સોનાસણ
૨૩૧૦B	શાશીકુમારી લક્ષ્મીચંદજી જૈન "	૨૩૭A	રોહિતકુમાર નગીનદાસ જૈન	ધનીપોળ
૨૩૧૧A	પ્રવીષચંદ્ર મીઠાલાલ જૈન પ્રાંતિજ	૨૩૭B	કેલાસબહેન નગીનદાસ જૈન	ધનીપોળ
૨૩૧૧B	નલિનીકુમાર મીઠાલાલ જૈન પ્રાંતિજ	૨૩૮	શૈલેશકુમાર ચંદુલાલ જૈન	રખિયાલ
૨૩૧૨	દિનેશભાઈ ડાલ્ઘાલાલ જૈન બરોડા	૨૩૯	રાજેન્દ્રકુમાર જીવાલાલ જૈન	ખાનપુર
૨૩૧૩A	ધર્મિષાબહેન રસિકલાલ જૈન અમદાવાદ	૨૪૦	ફસમુખભાઈ કોદરલાલ જૈન	રખિયાલ
૨૩૧૩B	અલજાબહેન રસિકલાલ જૈન અમદાવાદ	૨૪૧A	બાબુલાલ મીઠાલાલ જૈન	રખિયાલ
૨૩૧૪A	દશરથભાઈ મોહનલાલ જૈન રખિયાલ	૨૪૧B	અણતકુમાર મીઠાલાલ જૈન	રખિયાલ
૨૩૧૪B	દર્ઢદભાઈ મોહનલાલ જૈન રખિયાલ	૨૪૨	દિપકુમાર કાંતિલાલ જૈન	રાજકોટ
૨૩૧૫	રમેશચંદ્ર કાંતિલાલ જૈન વડોદરા	૨૪૩	મનુભાઈ ડાલ્ઘાભાઈ જૈન	રખિયાલ
૨૩૧૬	મહેન્દ્રકુમાર સુમતિલાલ જૈન રખિયાલ	૨૪૪A	દિલીપ મીઠાલાલ જૈન	રખિયાલ
૨૩૧૭	જદુરાય છોટાલાલ જૈન રખિયાલ	૨૪૪B	શૈલેષભાઈ મીઠાલાલ જૈન	રખિયાલ
૨૩૧૮	બીપીનચંદ્ર મણીલાલ જૈન તલોં	૨૪૫	કીરીટકુમાર કેશવલાલ જૈન	રખિયાલ
૨૩૧૯	દિલીપકુમાર ભોગીલાલ જૈન રખિયાલ	૨૪૬	અરવિંદકુમાર વાડીલાલ જૈન	રખિયાલ
૨૩૨૦A	આશાબહેન રસિકલાલ જૈન સુરેન્દ્રનગર	૨૪૭	રતીલાલ છોટાલાલ જૈન	રખિયાલ
૨૩૨૦B	પ્રકાશચંદ્ર રસિકલાલ જૈન સુરેન્દ્રનગર	૨૪૮	ચંપકલાલ છોટાલાલ જૈન	તલોં
૨૩૨૦C	મુકેશચંદ્ર રસિકલાલ જૈન સુરેન્દ્રનગર	૨૪૯	કીરીટકુમાર કોદરલાલ જૈન	રખિયાલ
૨૩૨૧	સુભાષચંદ્ર રમણલાલ જૈન મુંબદ્ધ	૨૪૦A	મનહરલાલ કાંતિલાલ જૈન	જીજવા
૨૩૨૨	અરવીંદકુમાર ચંદુલાલ જૈન રખિયાલ	૨૪૦B	ગુણવંતકુમાર કાંતિલાલ જૈન	જીજવા
૨૩૨૩	રમેશચંદ્ર તારાચંદ જૈન રખિયાલ	૨૪૧	ડીમ્પલકુમાર જ્યંતીલાલ જૈન	વડોદરા
૨૩૨૪	ફસમુખલાલ ચંદુલાલ જૈન રખિયાલ	૨૪૨	પચાબેન ભોગીલાલ જૈન	બડોલી
૨૩૨૫	રમેશચંદ્ર છોટાલાલ જૈન દલોં	૨૪૩A	અશ્વિનકુમાર છોટાલાલ જૈન	કલક્તા
૨૩૨૬	ફસમુખ કેશવલાલ જૈન રખિયાલ	૨૪૩B	નરેશ છોટાલાલ જૈન	કલક્તા
૨૩૨૭	અરવિંદ છોટાલાલ જૈન રખિયાલ	૨૪૩C	મીનાક્ષીબેન છોટાલાલ જૈન	કલક્તા
૨૩૨૮	અશોકકુમાર શક્રાલાલ જૈન રખિયાલ	૨૪૩D	પ્રતિભાબહેન છોટાલાલ જૈન	કલક્તા
૨૩૨૯	અણતકુમાર રમણલાલ જૈન રખિયાલ	૨૪૪	મુકેશકુમાર આનંદરામ જૈન	પુના
૨૩૩૦	વસંતકુમાર શંકરલાલ જૈન રખિયાલ	૨૪૫	મૂદુલાબેન ચતુરભાઈ જૈન	ચિતાલ
૨૩૩૧	પરેશ કિર્તીકાન્ત જૈન કલક્તા-૬	૨૪૬	મનોજકુમાર ઈશ્વરલાલ જૈન	રાજકોટ
૨૩૩૨	અરવિંદકુમાર બાબુલાલ જૈન રખિયાલ	૨૪૭	નીતિનકુમાર લલિતચંદ જૈન	સુરેન્દ્રનગર
૨૩૩૩	પૂનમચંદ નગીનદાસ જૈન ધનીપોળ	૨૪૮	ફેમાંશુ કાંતિલાલ જૈન	રાજકોટ

વાંચકો સાથે વાતચીત (પૃ. ૩૦ થી ચાલુ)

* બિપિન એન. જેન, હસમુખભાઈ એમ. જૈન; તથા યોગેશ જૈન: ચંદ્રલોક બાબત આપના પપોનો ખુલાસો આ અંકમાં મળી જશે.

* રખિયાલથી જુરુાયભાઈ લખે છે- ‘આત્મધર્મ મને ખરેખર ધણું વાંચવું ગમે છે. સ્કુલની પરીક્ષાના સમયે પણ આત્મધર્મનો નવો અંક આત્મ્યો હોય તો પ્રથમ તેને હું વાંચું છું.’ સાથે તેમણે નીચેનું જોડકણું પણ લખ્યું છે-

આત્મધર્મ હસતું આવે

આત્મધર્મ હસતું-રમતું આવે,
કઈક મજાની વાતું લાવે.
અધ્યાત્મનો ડાયરો જમાવે.....
સાધ્માનો સંગ કરાવે...
આત્મધર્મ ફતસું આવે....
દેવ-ગુરુનો સંદેશ લાવે;
આત્માનું સ્વરૂપ સમજાવે;
તું જો એને કાંઈ પૂછાવે,
રસભર જવાબ શીંગ જ લાવે...
આત્મધર્મ હસતું આવે....
અવનવું છે કામ જ એનું,
વેશ નવા બદલાવે.;
આત્મધર્મ અનુભૂતિ કરાવે,
મોક્ષપુરીનો માર્ગ બતાવે.....
આત્મધર્મ હસતું આવે.....

આપણા ભગવાન બાહુબલીની ૫૭ કૂટ ઊંચી (એટલે લગભગ પંદર બાળકોને એકબીજા ઉપર ઉભા રાખીએ તેટલી ઊંચી) પ્રતિમા મૈસુર પાસે શ્રવણબેલગોલમાં છે. આ ભવ્યપ્રતિમાના દર્શન ભારતના બે વડાપ્રધાનોએ કર્યા છે. તે બે વડાપ્રધાન કોણ ? એક તો પં. જવાહરલાલજી નહેરુ અને બીજા ઇન્દીરાજીબેન ગાંધી; ભારતના એ બંને વડાપ્રધાનો પણ પર અડોલ ઊભેલા બાહુબલી ભગવાનને દેખીને આશ્રયમાં પડી ગયા હતા. તેમને એમ થયું હશે કે અરે ! આવડા મોટા ભગવાન પાસે અમે તો કેટલા નાના છીએ !

સુરેન્દ્રનગરથી નવ-દસ વર્ષનો બાળક અજ્યાકુમાર જૈન લખે છે કે-અંહું ‘આત્મવૈભવ’ પુસ્તક દરરોજ વાંચું છું, ૧૭ શક્તિ વાંચી નાંખી છે; આત્મશક્તિઓ બહુ આનંદ આપે છે. આ સિવાય ૭૫ મી જન્મજયંતિનું પુસ્તક (અભિનંદન ગ્રંથ) વાંચું છું. મેં દર્શનકથા, બે સખી, અકલંક-નિકલંક, મહારાણી ચેલણા, જૈનબાળપોથી વગેરે પુસ્તકો વાંચ્યા છે. હવે કું ભરતેશવૈભવ વાંચીશ.૪

વડીલો દ્વારા અપાતા સંસ્કારને લીધે નાના બાળકો પણ ધર્મના ઉત્તમ અભ્યાસમાં કેવો રસ લઈ શકે છે-તેનો આ એક દાખલો છે. આ ૫૫ છ માસ પહેલાંનો છે; અત્યારે તો તેણે આત્મવૈભવ વગેરે પુસ્તકો પૂરા કરી લીધા હશે. ધન્યવાદ !

* જેઠ-અખાડ માસમાં શિક્ષણવર્ગમાં રહ ઉપરાંત આત્મધર્મ આવે છે, ને સૌઅનેક વિદ્ધાનો સોનગઢમાં તત્ત્વજ્ઞાનનો હોંશથી તેનો લાભ છે. પાઠશાળાના બાળકોને અભ્યાસ કરી ગયા; તે ઉપરાંત દિગંબર બહુજ આનંદ આવે છે. તમારા ઉત્સાહ માટે જૈનસમાજના કેટલાક વૈરાગ્યવંત ધ્યન્યવાદ ! ફજી પણ આગળ વધો.

ત્યાગીઓ પણ જિજ્ઞાસાબુદ્ધિપૂર્વક સોનગઢ-ચાતુર્મસ રવ્યા છે અને ત્યાગાદિ પહેલાં આત્મજ્ઞાનનું મહત્વ છે તે લક્ષ્યગત કરીને તે માટે પ્રયત્નશીલ છે; તેઓ વારંવાર ઉલ્લાસભર્યા ઉદ્ગારો વડે સોનગઢના અધ્યાત્મવાતાવરણ પ્રત્યે પોતાનો પ્રમોદ વ્યક્ત કરે છે.

* જામનગરથી પંકજ જૈન લખે છે કે— ‘મારી બા દરરોજ કહેતા કે આત્માની સમજણ કરો, તેનો અભ્યાસ કરો, પણ હું કરતો નહીં. પછી એક દિવસ મેં આત્મધર્મ વાંચ્યું તો એવી મજા પડી કે ગુરુદેવે કેવો આત્મા બતાવ્યો છે ! અમને પણ સમજાય તેવું છે એટલે હવે વાંચવામાં મજા આવે છે.

પ્રશ્નઃ— આ જીવ સાક્ષાત્ ભગવાન પાસે ફતો ત્યારે પણ કેમ સમજ્યો નહીં ?

ઉત્તરઃ— ભાઈ ! અમને પણ એ જ પસ્તાવો થાય છે કે કેમ ન સમજ્યો ? માટે હવે અત્યારે આત્માનું સ્વરૂપ સમજ લઈએ, ને પ્રમાદ કરીને ફરીને ભૂલ ન કરીએ-જેથી કરીને અત્યારની જેમ ભવિષ્યમાં પણ પસ્તાવાનો વખત ન આવે.

* રખિયાલથી રતિલાલ એન. જૈન લખે છે કે બાલવિભાગ શરૂ થયા પછી અમારા આ નાનકડા ગામડામાં પણ ગુરુદેવના પ્રતાપે

રહ ઉપરાંત આત્મધર્મ આવે છે, ને સૌહોંશથી તેનો લાભ છે. પાઠશાળાના બાળકોને બહુજ આનંદ આવે છે. તમારા ઉત્સાહ માટે ધ્યન્યવાદ ! ફજી પણ આગળ વધો.

* અમારો અમેરિકાનો પપ *

અમેરિકા જેવા દેશમાં વસતા આપણા જિજ્ઞાસુ સાધ્યી, ત્યાં પણ ગુરુદેવના પ્રતાપે સત્યની કેવી જિજ્ઞાસા ટકાવી રાખે છે, ને ભારતદેશમાં આવીને ધર્મત્વાઓનાં દર્શન કરવાની કેવી ભાવના સેવે છે—તે અહીં રજૂ થતા પપમાં જોવા મળશે. ન્યુયોર્કથી પપ લખનાર ભાઈશ્રી પ્રબોધકુમાર રમણીકલાલ શાહ આપણા બાલવિભાગના સભ્ય (નં. ૧૯૮૧) છે; અને દેશમાંથી તેમની માતા તેમને ધર્મની પ્રેરણા આયા કરે છે. રત્ન જ્યંતિ પ્રસંગે ન્યુયોર્કથી પપ દ્વારા પોતાની ભાવના વ્યક્ત કરતાં તેઓ લખે છે કે—ઊંઝે મારા વણલા ગુરુદેવ ! હે બાળજીવોના આધાર ! હે ભવાટવીમાંથી બચાવનાર ! હે હુબેલા સત્યને બહાર લાવનાર ગુરુદેવ ! આપને શું ઉપમા આપું ? બીજા ડોક્ટરો તો કદાચ જડ શરીરના રોગ મટાડે છે ત્યારે આપ તો એવા અલૌકિક ડોક્ટર છો,—કે જે ચૈતન્ય ચૈતન્યને ભૂલીને ભાંતિરૂપી રોગ લાગુ પડ્યો છે તેને સાચું સ્વરૂપ સમજાવીનો ભાંતિરૂપી રોગ મટાડો છો ને ભવભ્રમણના દુઃખથી છોડાવો છો. જડ-ચૈતનનું ને સ્વ-પરનું પૃથક્કરણ કરાવીને, મહાન ચૈતન્યશક્તિને ઓળખાવનારા આપ જ સાચા વિજ્ઞાની છો. આજકાલ અવકાશયાપા પાછળ

લોકો મુખ બન્યા છે, પરંતુ અવકાશમાં સૌથી શ્રેષ્ઠ સ્થાન એવું જે સિદ્ધાલય લોકાએ છે, તે લોકોએ સમ્યક્તવર્પી રોકેટના બળે આપ પહોંચવાના છો ને અમને પણ સાથે લઈ જવાના છો, તેથી આપ જ શ્રેષ્ઠ, ‘અવકાશયાપી’ છો. આત્માશ્રિત મોક્ષમાર્ગના શંખનાદ કૂંકીને ગુરુદેવે મોહંધકારમાં સૂતેલા જીવોને જગાડ્યા છે; એ શંખનાદનો અવાજ દેશ-પરદેશમાં પહોંચી ગયો છે, ને ઘરડા તેમજ યુવાન, બાળકો તેમજ કોલેજિયનો સૌ જાગૃત બન્યા છે, અહો, જગતના જીવો ! જાગો.....જ્ઞાનીઓએ સત્ત્વ પામવા માટે જે જે દુર્લભતા બતાવી છે તે બધી આપણા માટે અત્યારે સુલભ બની રહ્યી છે. આ મહાન અમૃત્યુ તકનો લાભ લઈને બેદજ્ઞાનવડે ભયંકર ભવ દુઃખથી મુક્ત થઈએ. ગુરુદેવે પંચમકાળને ભૂલાવી દીધો છે ને આપણા માટે ચોથો કાળ વર્તી રહ્યો છે. બે પાંચવર્ષ કે બે-પાંચ ભવ નહિં પરંતુ અનંતકાળ સુધી અનંત સુખ મળ્યા કરે એવો માર્ગ ગુરુદેવે આપણને આપ્યો છે. (વિશેષમાં તે ભાઈ લખે છે કે—) આવા વહીલા ગુરુદેવનાં દર્શન કર્યાને મને તો પાંચપાંચ વર્ષના વહીણાં વાઈ ગયાં. પાંચ વર્ષ પહેલો જ્યારે અમેરિકા આવતો હતો ત્યારે ગુરુદેવના દર્શન કરવા અને આશીર્વાદ લેવા આવ્યો હતો, ત્યારે આણારદાનનો પણ લાભ મળ્યો હતો. અહીં તે બધું યાદ આવે છે. તે વખતના ગુરુદેવના વચ્ચનો હજુ પણ કાનમાં ગૂંજે છે; તેમણે કહ્યું હતું કે ‘આ

આત્માની સમજણ કરવી એ જ સાચું ભણતર છું’ હું હવે થોડા જ વખતમાં ત્યાં (ભારતમાં આવવાનો છું; પહેલાં તો, પાંચ પાંચ વર્ષથી મારા ગુરુદેવના દર્શનનો મને વિયોગ થયો છે એટલે આવીને તરત જ અનંત ઉપકારી ગુરુદેવના દર્શન કરવા આવવું છે... બાળ વિભાગે અમ બાળકોને જાગૃત કરી દીધા છે..... ય વગેરે લખ્યું છે. આ ઉપરથી બાળકોમાં રેડાતાં ધર્મસંસ્કારોનો જ્યાલ આવશે. અને બાળવિભાગને ઉત્તેજન આપીને તેને વિકસાવવાની કેટલી જરૂર છે તે પણ જિશાસુઓ સમજી શકશે.

* જન્મદિવસની ભેટ મળતાં ખુશી થઈને ખંડવાથી નનીબેન લખે છે— ‘સંતોકા યહ ઝોટો દેખકર હમ અપને જીવનમે ઉત્સાહ બઢાવેંગે, તથા દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રકી સેવા કર શાસ્ત્રકા અભ્યાસ કરેંગે ઔર સન્તો કે જૈસા અપના જીવન બનાકર દેશમે જૈનધર્મકા ડંકા બજવાયેંગે.’ ખુશીસે બજાઓ.... લેકિન ધર્મકા પહ્લા ડંકા અપની આત્મામે બજાના.

પ્રશ્ન:- વાંચન ઔર શ્રવણ કરતે હુએ ભી અનુભવ કર્યો નહીં હોતા ? પ્રેમસે શાસ્ત્ર પઢતે ભી હૈ, સુનતે ભી હૈ ઔર સમજતે ભી હૈ, ફિર ભી અનુભવ નહીં હોતા—ઇસકા કયા કારણ ?

તમારો પ્રશ્ન બહુ મજાનો છે, બેન ! સાચું ફળ ન આવ્યું તો સમજવું કે જ્ઞાનીના ભાવ અનુસાર ન પઢા ન સુના ન સમજા; જ્ઞાનીઓએ

જે ભાવ કહ્યા તે ભાવ લક્ષગત એકાગ્ર રહીને વાંચે છે ને રાગમાં જ એકાગ્ર કરીને પઢે-સૂને સમજે તો જરૂર અનુભવ રહીને સમજવાની ચેષ્ટા કરે છે, -પણી થાય જ. શાનીઓએ રાગથી બિન્ન રાગથી જુદો અનુભવ ક્યાંથી થાય? થઈને, અને શાનમાં એકાગ્ર થઈને શાનભાવરૂપ થઈને સૂણો-સાંભળો-સમજે તો સમજવાનું કહ્યું છે; પરંતુ તેને બદલે જીવ જીવને શાનનો અનુભવ થાય.... થાય ને રાગમાં એકાગ્ર રહીને સુણો છે, રાગમાં થાય.

શોધો.....ને.....ઇનામ મેળવો

ધર્મના પુસ્તકોમાંથી તમારે ગમે તે એક પૂર્ણ વાક્યય શોધીને લખવાનું છે-તે વાક્યય ટૂંકામાં ટૂંકું હોવું જોઈએ. સૌથી ટૂંકું વાક્ય લખી મોકલનારાઓને પણમાંથી કોઈ એક વસ્તુ ભેટ મોકલાશે. (દર્શનકથા, મહારાણી ચેલણા અથવા ગુરુદેવનો ફોટો.) પણમાંથી કઈ વસ્તુ તમને પસંદ છે તે લખવું. જવાબ તા. ૧૦-૭-૬૮ સુધીમાં (સંપાદક આત્મધર્મ, સોનગઢ) એ સરનામે મોકલવા.

(ગતાંકની તેમજ આ અંકની ઇનામીયોજનામાં ઇનામો આપવા માટે રાજકોટના આપણા સભ્યો દીપક-રૂપાબેન અને કમલેશ વધરાજ જૈન તરફથી કુલ રૂ. ઉત્તા- આપવામાં આવ્યા છે તે બદલ ધન્યવાદ !)

જરૂર છે વાત્સલ્યની....

સાધ્મિના વાત્સલ્ય વગર ધર્મનો પ્રેમ હોતો નથી.....

જેને ધર્મ વહાલો એને સાધ્મિ પણ વહાલા.....

આજે જરૂર છે ખૂબ ખૂબ વાત્સલ્યની.....

વૈરાગ્ય સમાચાર

* મુંબઈ મુકામે તા. ૨૫-૫-૬૮ ના રોજ દામનગરવાળા છોટાલાલ લલ્લુભાઈ અજમેરાના માતુશ્રી કસુંબાબેન હાર્ટફેઇલથી સ્વર્ગવાસ પામ્યા છે; તેમણે ગુરુદેવ સાથેના સંઘમાં પણ વાર તીર્થયાપા કરેલી, તેમજ છેલ્લે મુંબઈના પંચકલ્યાણકનો પણ લાભ લીધો હતો.

* વીણીયાના ભાઈશ્રી સવાઈલાલ પ્રેમચંદ ડગલીના માતુશ્રી જબુબેન તા. ૨૭-૫-૬૮ ના રોજ સ્વર્ગવાસ પામ્યા છે; ગુરુદેવ મુંબઈ પધાર્યા ત્યારે તેમણે દર્શનની ભાવના પૂરી કરી હતી.

* વઠવાણના ભાઈશ્રી નવનીતલાલ કે. શાહના પુપ 'ડિમ્પલ' તા. ૪-૬-૬૮ ના રોજ માપ પાંચ વર્ષની બાલવયે લક્વા અને હદ્યરોગથી સ્વર્ગવાસ પામી ગયા. તેના માતા-પિતાએ છેલ્લે સુધી તેનામાં ધાર્મિકસંસ્કારો રેડ્યા હતા, ને તેણે તે શાંતિપૂર્વક સાંભળ્યું હતું.

* સાગરના શેઠશ્રી ભગવાનદાસજીના પૌપ ઉત્તમચંદ (તે ડાલચંદજીના પીજા પૌપ) માપ પાંચ વર્ષની બાલવયમાં, અચાનક તરવાના હોજમાં દૂબી જવાથી તા. ૧૫-૫-૬૮ના રોજ સ્વર્ગવાસ પામી ગયા છે.

* સોનગઢના ભાઈશ્રી અજયકુમાર ચુનીલાલ દામાણી (તે હીરાચંદભાઈના પૌપ) તા. ૧૭-૬-૬૮ના રોજ રર વર્ષની વયે સ્વર્ગવાસ પામી ગયા. હમણાં જ તેમણે બી. એ ની પરીક્ષા પાસ કરી હતી, ને આગળનો કોર્સ ક્યો લેવો તે નક્કી કરવા પાલીતાણા ગયેલા, ત્યાંથી પાછા મોટરસાઈકલ ઉપર સોનગઢ આવતાં વચ્ચે અક્સમાત થઈ જતાં ત્યાં જ બેશુદ્ધ થઈ ગયેલ; ત્યાંથી તરત જ પાલીતાણા થઈને ભાવનગર-ઇસ્થિપતાલમાં પહોંચાડ્યા. ગુરુદેવ તા. ૧૭ની સવારે ત્યાં જઈ આવ્યા, ને તેમની અંતિમસ્થિતિ જોઈને સર્વે કુંટંબીજનોને શાંતિ અને ધૈર્ય રાખવાનું કહ્યું. તે જ હિવસે દસેક વાગે અભયકુમારનો દેહાંત થઈ ગયો. આ પ્રસંગે સોનગઢમાં ખૂબ વૈરાગ્યનું વાતાવરણ છવાઈ ગયું હતું. ગુરુદેવે સંસારના સંયોગની ક્ષાણભંગુરતા બતાવીને વારંવાર કહ્યું કે 'સર્વ' ક્ષણિક.... એક ધ્રુવ' ઉપયોગસ્વરૂપ પોતાનો શુદ્ધઆત્મા જ જીવને ધ્રુવ છે, ને તે જ શરણરૂપ અભયસ્થાન છે; બીજું કંઈ જીવને ધ્રુવ નથી, શરણ નથી. આવા આત્માની ઓળખાણ કરવાથી જ મરણનો ભય ટળીને અભય પદ પમાય છે.

* ઉમરાળાવાળા ભાઈશ્રી ખીમચંદ પ્રાગજીભાઈ મહેતા તા. ૧૬-૬-૬૮ ના રોજ મુંબઈ મુકામે સ્વર્ગવાસ પામ્યા છે. ગુરુદેવ મુંબઈ હતા ત્યારે ઇસ્થિપતાલમાં પધારીને ખીમચંદભાઈને દર્શન દીધા હતા.

-સ્વર્ગસ્થ આત્માઓ જૈનધર્મના શરણે આત્મહિત પામો.

મોક્ષના સાથીદાર

જ્ઞાની સંતો આપણા મોક્ષના સાથીદાર છે; પોતે કરેલા સ્વાનુભવની રીત
બતાવીને તેઓ કહે છે કે તું પણ આવો સ્વાનુભવ કરીને અમારી સાથે મોક્ષમાં ચાલ.
વાહ! સંતો વહીલથી શિષ્યજનોને મોક્ષમાં પોતાની સાથે લઈ જાય છે:-

હે સખા ! ચાલને.....મારી સાથ મોક્ષમાં,
 છોડ પરભાવને.....જૂલ આનંદમાં.....
 નિજ સાથ મોક્ષમાં લઈ જવા ભવ્યને,
 શ્રી મુનિરાજ સંબોધતા વ્યાલથી.....હે સખા !
 સાંભળી બુદ્ધિને વાળીને અંતરે,
 મર્જન થા પ્રેમથી સુખના સાગરે;
 નિજ સ્વરૂપને એકને ગ્રહ તું.
 એ જ આગમ તણા મર્મનો સાર છે....હે સખા !
 સૂર્ય પુરુષ તો સૂર્યી આ શિખને,
 હર્ષથી ઉલ્લસી છોડે પર ભાવને;
 પરમાનંદ-ભરપૂર નિજ પદ ગ્રહી,
 શુદ્ધ સ્વરૂપમાં વેગથી તે વળે....હે સખા !
 અમે જરૂર મોક્ષમાં, કેમ તને છોડજું?
 આવજે મોક્ષમાં તુંય અમ સાથમાં.....
 ભવ્ય નિજ પદને સાધજે ભાવથી,
 શિખ આ સંતની શીધ તું માનજે....હે સખા !
 તીર્થપતિ મોક્ષમાં જાય છે જે ભવે,
 ગણપતિ પણ જરૂર જાય છે તે ભવે;
 શિષ્ય એ સંતનો રત્નપય સાધીને....
 સંતની સાથમાં મોક્ષમાં જાય છે.....હે સખા !

નિયમસાર કળશ ૧૩૭ ઉપરથી બનાવેલું આ કાવ્ય અગાઉ સમ્યગ્રદ્ધન પુસ્તક ૧
(બીજી આવૃત્તિ) પૃ. ૧૮૫ માં, તેમજ આત્મધર્મના હીરકજ્યંતિ અંક (નં. ૨૪૭) માં
ઇપાયેલું છે. અનેક જિશાસુઓએ તે મોઢે પણ કર્યું છે. ઇનામી યોજનાનુસાર જેટલા ભાઈ-
બહેનોએ આ કાવ્ય શોધી મોકલ્યું હતું, તે દરેકને ઇનામ મોકલાઈ ગયું છે. (સં.)

—શ્રી દિંગંબર જૈન સ્વાધ્યાય મંદિર ટ્રસ્ટ વતી પ્રકાશક અને
 મુદ્રક: મગનલાલ જૈન. અજિત મુદ્રણાલય: સોનગઢ (પ્રત: રુફોં)